

Itophphe'i Mare'iSuume

Losisaanchi Awwonsa

Baxxanchi Lamara

Hadiyyisanne Tiraanchi:

» Daani'eel Hayile

Diizaynachchi

» Abb. Siisaayi Taagassa

2011 H.D

Hoosaanna

Itophphe'i Federaalaam Dimokirase'aam Irippabilliqqi Losa'n Ministeera

---

Fissiixxa

Aagga	iii
usheexxat Mato:	
Uumo’o Birshimma	1
Usheexxat Lamo	
Abaroosa Qoodimma	5
Usheexxat Saso:	
Miinjimmi Qaanqa	9
Usheexxat Sooro:	
Oos Hanqa	14
Usheexxat Onto	
Jor Usulinne Lakkafancha.....	17
Usheexxat Loho	
Tare’amoo Jabbuwwa	21
Usheexxat Lamara	
HIV/Eediisa	25
Usheexxat Sadeento	
Dee’ooma	29
Usheexxat Honso	
La’ammi Artisittuwwi Heechchi Aganna	33
Usheexxat Tommo	
Gixo’o	37

Aagga

Losanii li'inii annanni ihamoobee'i marattuwwa. Uulli li'in losan bee'e losanim uulli li'in bee'e sawwakko'I luwwanne hoseena xanooyyo. Kid yineena igginoommok losan uulli li'inina illi ihubikkinatte. Ka qare'aalli heer uulla mat hegeg issimmina dabassimmanne yoo heer uullina mishaam heechcha awwonsimminaa mulli uulluwwi gudaanchi te'im gaassakka'a marimmina losan luxxi beyyyo amadookko. Kaka sawwimminne Itophphe'I fFederaalaam Demokraase'aam Iriippabiliqqi Losa'n Ministeer asheero'ii kii'isaa shiqqeen lob gabalanne afeebe'e yoo xaxxittuwwanne annanni hasisoo luwwaa higukki ara q hiinchuwina hinca'a'imminne ni uulli losaninne ara q hiinchuwwa mulli uulluwwinne guda ma-roo'isina ixxi gaqqi yakite issukkuuyyi hee'ukko. Kakam taakkiisimmina baxonne hosisimma qoxxisimmina losa'n minister hundi ammanem uulli sylabasa te'im kaarikulama gudisookko. Hasisoohaare odim kannii illge gdukeeno areesookko. Kuk ihmimi mashka'inne Itophphe'I macceesimma hoogoo losaan 1971 H.D asheeraa mat mare'I suu'm kitaabimma te'im amaa'lis mare'e kitaaba 1-8 afeebe'e losamukkuuyyi 2000 H.D afeebe'e hee'aakko. Ee 'isam 2001 H.D afeebe'e Itophphe'I mare'I suum saga'l doona losamukkuuyyi hee'amaakko. Ku mare'I suum losan luxxi gabalanne losa'n minneewwanne yimmim asheero'iinsi kii'isaa sadeenti baxxanchi afeebe'e losamukkuuyyi hee'ukkok mare'I suu'm kitaabinnette ihubikkina mare'I suum hasamoo gabal suu'm li'ino doonsiisimminaa mare'I suuminne aagixxanchinaa mulli losa'n hagalluwwi hasamoo googinne losismmina qolat ihukkuuyyi hee'aakko.

Eehaarem ku lama'l baxxanchi Itophphe'I mare'I suu'm losaanchi kitaabii losisaanchi awwonsii losisimmina gdukkuyyi kannii illageen gdukkanniinsi annanni ihakkoohanee hagarannem luxxanee. Losaan, Itophphe'I mare'I suum losisaan, losaa'n anno'I, mare'I suume tittam keen, mare'I suume losameena hasan yoo manni Itophphe'I mare'I suume losimminaa losisimminaa ka kitaabinne awwaaxoo keen ihookko yamamaa amma'namookko. Ka kitaaphphi gudishshi won sawwit macceesimma hoogukki losaan Itophphe'I mare'I suuminne sawwite caakkisimmaa dabarakka'a aa'immi xanato fuu'lisoo'isinatte. Suu'm losa'n awwaad losaan macceesimmi, wocimmi qananaa'immikaa kitaabimmi xanato fuu'lisonatte. Itophphe'I mare'I suum moo'immanne shoto'amaakkoohan ihubikkinaa mulli saga'l suummuwwi sawwitii hanaan qaddamaakkisannem losaa'n Itophphe'I mare'I suuminne aagixxanchi xanato fuu'lisimma. Ihubikkinam Itophphe'I mulli suummuwwisam li'oo'isinaa macceesimma hoogukki losaan Itophphe'I mare'I suuminne aagixxanchinne losanonne hasamoo misha eebamaa uulli yabo aa'amoo oosina ixxuwwi gaga xanamaakkoo minaadab ihamona losisaa'n sharad bittollaa moo'amoo-hane. Ka'isinne losisaan losaa'n kitaabaa losisaanchi awwonsaa illaqqi gudo'I issamaa caakki ihu luwwam hegeegonne siidamoo itophphe'I mare'I suu'm hayyo'uwwa xa'mimminne losaano laboo'isinne losisimmi egaramookko.

Lule'I losisimmi googguwwa

Ka IMS losa'n porograam IMS moo'immanne shooto'amaakkoohan ihubikkina ka ammenne mishaam losimmi qoorooma losaano shooto'I issaakkoohan (Student Centered)ihimminne losisaan losaano shhooto'I issaakko losisimmi qoorooma awwaaxamoo'isina sogamookko. Losisaan duuha'a taaphansaan(facilitator) ihmima bagaan malaayye moo'isoo awwonsaan (dictator)ihimmi hasisooyyo. Ihubikkinam losisaan losaan IMS xanato fuu'lisamona mixxeella'n duuha'a taaphansaan ihamoo'isina egaramookko. Ka kitaaphphi woronne caakkishsha,lello, gambayyato hinca'a'immi, atoorachchi diraa-ma'i mare'uwwi finto'uwwi, qananaa'akka'a qalbeexximmii mk aagaakkoohan ihmimminne lophphaahim losimmi losisimmi ammane baxamookkok losaan baxxanchi woronnette ihookko.

Losisaan annannichchi usheexxatonnee annannichchi losa'n ammaninaa makki ihookkoo yamaa sawwamoo losisimmi qoorooma doo'lamo'isina gaafaassakkamo. Ihubikkinam lule'oomannem kannii woroon finatamukki losisimmi qooroomuwwa baxonne hosisimmi egaramookko.

- ◆ Baxakka'a Moo'isimma
- ◆ Gaalchi atoorachcha
- ◆ Lamina ihakka'a (Losaan lam lam ihamaa atooraramoo'isa, qanannaato qananaa'amoo'isa, saga'l xa'michchuwwa xa'mamoo'isaa mk issakkam qoorooma)
- ◆ Xa'michchaa dabachchaa (gundi gundi xa'michchuwwa dabachchuwwa)
- ◆ Diraama'a/ Lello
- ◆ Caakkishsha (losaan gaalchi atoorachchiinsi, lamina ihamaa atoorachchiinsee hinca'aamoo caakkishsha edaahim losisaanchii koyyinarsakka'a hinca'aakkam caakkishshi handam qaaphhookko.)
- ◆ Hasakka' siidimma (ku qooroom baxamookkok losisaanchi awwonsatinne losaan mat baxo moo'amaa lasonne yookkoka baxamoo'isina te'im hasamaa siidamona issakkam qoorooma)
- ◆ Atoorachchi xa'michchuwwa

Losimmi-losisimmi ammane gambayeena xanoo qedduwwa

Ayyi losimmi losisimmi maratoni oraba'isoo annanni annanni qedduwi gambayookko. Losimmi losisimmi maratoni hundi amanem gambayoo qedduwiinsi losaa'n umur gud ihmimi hoongi, losaan qoodamakkoo losa'n hagalluwwanne hasano hoogimmi, mat mat albachchi siyya'oo'mekii hawoodoo heechchi qaanqinne amaxxamaakko'isinni gambayoo qedduwii mk ihukkuuyyi IMS losimmi losisimmi maratoni odim kannii woroon fintamukki qedduwinne qaddameena xanookko.

- ◆ IMS-inne booradaakkoo losisaan beechchi;
- ◆ hooqax caakkii danaam afuuchchi xaqashii yoo losa'n baxxanchi beechchi;
- ◆ Mulli IMS moo'oo'isanne gudukki hara'mash kitaabbuwwi beechchi;
- ◆ IMS ixxi gaganne wo'm ihuta'nim; mat mat ammane hegeegonne wocamoo suume bikkoo mare'uwwi beechchi;
- ◆ IMS losano uwwamoo amman hoffan ihmimi;
- ◆ Mat mat losaan qee'l beyyo taakke'amaa waaramoohan ihamubikkina ballisimmikii hosimmi qedduwi gambayeena xanookko.

Gaalcha qoocakkamisaa baxoonne hosisaakkamisaa

Macceesimma hoogukki losaan saga'l suuminne wocoo minaadaphphi woronne hee'amookeeno. Lobakat ammane macceesimma hoongi yoo lossaan losamoo losa'n minneewwi IMS-inne losisamoo losisaan te'im booradaakkoo IMS tiraan yoo losa'n minneewwi bee'e. ihubikkinam IMS-inne losisoo losa'n minneewwi hasamoo gabalanne bee'I bikkina IMS-inne losisoo losa'n minneewwanne losoo macceesimma hoongi yoo losaan qee'l beyyiinsi taake'amaa waaramookeeno. Eebikkina ayyi la'ukko mat baxxanchanne 20 –yii woroon yoo losaan hee'ena xanookko.

Eebikkina

- ◆ Gaalcha qoocakkam ammane annanni annanni gaalchuwwa qoocimmi xanamoo'isina gaalchi tuutuwwi sasiinsi lophphubeeta'n erane.
- ◆ Losano hincaachchi pooliise'im edakka'a losisimmi seeranne losisooohan ihulas gaalcha qooccoo ammane macceesimma hoongi yoo losaano saga'l suume macceesoo losaninne maqire dutoo'misinne gudaanchisa beyyamoo'isa issimma.

- ◆ Mullek e'loo mare'I suu'm xanat yoo losaancho gaalchi awwonsaanchi ihaa mulli keeno atoorassoo'isa issimma.
- ◆ Gaalchi caakkishshii atoorachchii hincoo sawwixxisinne hundem losaanima anga edamoo'isina gaafaassimma.
- ◆ Gaalchi atoorchchi mish baxxanchi woro'l osaanina hincoo ammane qoodaamakkoo losaan xale'e moo'amamoohan ihoo'n hundem losaaninam gudaanchi gada'a uwwimminne daayyansimma.

Losishshi tamo'i mu'uttuwwa

Kannii hanaan caakkinsummisam IMS moo'immanne shooto'amaakkoohan ihubikkina caakkishshiinsi bax moo'ishshanne xiniinsookko. Ihubikkina IMS losisimmina awwaadoo tamo'I mu'utaa yinoommok IMS-inne galma'aakkoo (maceesimma hoongi yookeen ihuta'n doo'lamoocko) annanni annanni manna koyinannisimma. Kannii mullek IMS losisimmi marat losimmi losisimmi marat hara'moockoo yakkam tamo'I mu'uttuwwi kannii awwonookeeno:

- ◆ Viido'o lellishaan
- ◆ Annanni annanni filimuwuwa diraama'uwuwa (maceesimma hoongi yoo keeninne baxamukkan ihuta'n doo'lamoocko.) (Films and Darama)
- ◆ Kompuyuutara (losa'n mi'neka ICT 'e awwaaxximmi xanamookko)
- ◆ Filippi chaarta
- ◆ Annanni annanni misilluwuwa
- ◆ Kaarta'uwuwa mk.

Irifo'o

Irfo'o yinoommok losaan xa'mamukki xa'michcha goddisoo'isinne dabaramoohaare; uwwamukki gaalchi baxoo annannichchi baxoo laboo'isa baxamaa hincaa'amoohaare mk saga'l gaafaassimmii asheeraa irfo'uwuwa uwwimmi gabal afeebe'e amadookko.

Baxxanchi woronne losisaanchinne hincoo saga'l gaafaassimmi losaan kalasagina lophphamaa baxamoo'isina gaafaassoo sinqi ihoo'isi la'amakkoohane. Mulli irfo'uwuwa hasisoo'isinne hiinchi losa'n amma'n kollonnee losa'n beeddichchannee losaanina uwwammi xanamookko.

Misha Uwwakkamisa

Losisaan losaanina misha ammaninne la'isimmii dabaramaa kurimmi giddeeti yookko. Losisaan fissamoo hawwee'n kee'mimminnee losaano tuussiisoo wocinnee la'amchi hasisooyyo. Losiaan awwaaxximmi hasisoo saga'l qoxxishshuwwi lambe'enne hore'em danaamo; danaamo, ka'isinne eddittuyyi mare Mk. Ihukuuyyi gereero'I odim tuna, aagoobe'ane, keese losisimmi kina wo'o issimma qawwa, do'ixxi beejora mk yakku'uuyyi losaa'n do'ixxa hawwodimmi hasisooyyo.

Angi maxxaa'l fidala wwaaxxakkam awwonsa

Ka heer uullanee siidamoo hundem mare'i suuminnem maxxaa'l fidala awwaaxximmi losamaakkoohan ihaa awwaaxxakkamisim anga gudu'm ilagenne dissakka'a qananameena xanoo qare'inne hasakkam luwwi summa kitaabimma. Maxxaa'l fidalluwuwa mare'I suu'm baxxanchuwuwa. Kid yimmi maxxaa'l fidalinne bikkamookko yimmayyo. Maxxaa'l fidalluwuwa bikkamoo summi bee'I beyyika manni summuw-wa, dambalaqqi, daajiki, beero'ik, damba'l summuwwi (proper nouns) mat mat bii'l moochchikka mi'n diinaxxi summuw-wa mk. Maxxaa'l fidalluwuwa ni kitaabanne awwaaxxinoommi ammane maxxaa'l fidal ihukkisa annani issimmina annichchi fidalannem lambe'enne (-) mare'e awwaaxximmi hasisookko.

Kobi'lishshina "Raas daashii'n duuna"yimmina hansoommaare "Raas Daashiina yoo xum sagara bikkoo mare'I beebikkina Raas-Daa-shiin yinaa maxxal fidal bikkamukkannisa qalbeexximmi hasisookko.

Xuunsammi woca qooccakkamisa

Losaanchi kitaabanne annanni annanni losixxuwwi yookko. Ka losixxuwwii mat losaan xuunsammi woccuwwa qooccamoo'isa issoo baxxancha. Qoramukkaanniinsem macceesimmi hoongi yoo losaan hanqo'I suu'm sono'o seera egaramaakkoo Amaa'lisi xuunsammi woccuwwa qooccima hoogameena xanamookko. Ka losixxuwwi horoor woshshi macceesimmi hoongi yoo losaan IMS-inne caakkisoo saw-wittuwwa kitaabinne hinkid caakkisamoodae'e losixxininate. Ihubikkinam Amma'lis suu'm sono'iinsi xuunsammi woccuwwi mare'I caakkishshanne xiniinso'o issimmanne gaafaassamookko.

Qanannaaxxi illaqqi xa'michchuwwa

Losaa'n kitaab hundem usheexxattuwannem qanannaaxxi gaassi xa'michchuwwi hincaakko. Qanannaaxxi illaqqi xa'michchuwwi horoor sawwit losaan usheexxaxxi yoo lachcha keenimminaa baxxanchi woronne gudaanchi anga edimma issamona gaafaassimminate. Ihubikkinam xanamulas hundem losaan anga edamoo'isina gada'a uwwimminne losishshi qooroom losaano shooto'I issaakkohan (student centered) ihoo'isa issamoo'isina

Keenato

Annannichchi losa'n amma'n lasaanchonne losisaan losaano keenimmi hasisookko. Losaano keenimmina awwaaxxamoo qooroommuwwi woriinsi awwanammi keenato yinoommane. Losaano hundi amanem keenimmi hanqo'I misha amadamoo'isa issimmii mullek ixxuwwi losaa'n bikkina IMS xanato hanqo'I naqaashi hee'oo'isina hara'mookko. Ihubikkinam losisaan gudaanchi ihaakko keenaxxi qooroommuwwa gudisimminne losaanono hundi ammanem keenimmi egeramukkisam ihaa kannii hanaan fintamukki losaano keenimmi qooroommuwwi baxonne hosisamoo'isina sogamookko.

- ◆ Baxxanchi anga edamoo'isa
- ◆ Diraama'anne/lellonne hanqo'I asso higisimukkisaa hanqo'I IMS awwaaxxamukkisa;
- ◆ Hincukki qanannaattuwaa caakkishshuwaa amadukki sawwite qalbeexxamukkisa;
- ◆ Mare'uwaa hanqo'isa fintamukkisa;
- ◆ IMS aaggisa awwaaxxamukkisa;
- ◆ Gaalchinne Lamina lamina annannichchi baxxuwwanne baqbaqqaatinne anga edamukkisa;
- ◆ Mi'n baxoo baxxanchi woro'l baxxuwwaa ammaninne baxamukkisa keenimmi hasisookko.

Keenimmi qooroommuwwa

Mare'I xa'michchuwwa (saga'l suu'm saga'l xa'michchuwwaa yinoommane)

- ◆ Dangonne issakkam yakite (losaanina yakit yoo'isa kulloon keennoommi qoorooma)
- ◆ Gaalchi baxo;
- ◆ Mi'n baxo;
- ◆ Baxxanchi baxo;
- ◆ Hiinchi losa'n koalli amma'n hawweena ;
- ◆ Lule'I hiinchi hawweenuwwi;

Losa'n amma'n dutoom

Lobakat macceesimma hoongi yoo losaan losamoo losa'n minenneewwanne la'm gaba'l (5-8) afeebe'e losa'n baxxanchuwwi IMS-mina bayyamukki losa'n amma'n dutoom lophphaa saantanne lam ayyaamo. Kakam sawwitee aagisimminne

- ◆ Annannichchi usheexxat 8 (sadeenti) losa'n ammane amadoo'isa issamukkuuyya; annannichchi losa'n amman odim 45 daqqiqaa amadookko.

Usheexxat Mato

Uumo'o Birshimma

Usheexxatii egaramoo mishshuwwa

Losaan ka losa'n lasage

- » Uumo'I mahoo'm bikkina Itophphe'i Mare'i Suuminne caakkissakkamo.
- » Uumo'i mahooma IMS atoorattakkamo.
- » Itophphe'enne siidamoo Uumo'uwwi bikkina fintitakkamo.
- » Uumo'i bikkina hincukki qanannaato qanaana'lakka'a horoor sawwittuwwa IMS-inne Caakkissakkamo.
- » Uumo'o birshimminne edanchi yoo mare'uwwa awwaxximmine mare'i suu'm sono'inne xuunsammi woca qoocamookko.
- » Uumo'o birshimminne edanchi yoo mare'uwwa fintitakkamo.

Losishshi mu'uttuwwa

Ka usheexxato losishshina losisaan kaarta'uwwa; foto'uwwa kitaabbuwwa losan yoo IMS mixxeelluwwa awwaxximmi hasisookko.

Losa'n qarxi Mato : Illi Mare'uwwa

Ku qarxi losan losaan uumo'o birshimminne edanchi yoo mare'uwwa losixxamoothane. Ka qarxanne losann usheexxat matonne hicukki mare'uwwa mulli la'amoo uumo'I mishisoo qoocuwwaa iho'uwwa caakkisamoo mare'uwwa losixxamona issehe. Mare'uwwa moo'issakkam ammane mare'I angi qoocca, angi oobbi duuha'a angi qoocci usheexxoo beyyoo angi mikimikaato, illikaa orachchi mikimikkaato danaamisa awwonamona.

Losa'n qarxi Lamo: Macceeimma (Moo'imma)

Qanannaaxxi illaqqi xa'michchuwwanne losaan uumo'I bikkina yoo lachcha keenamona. Qanannaaxxi illaqqi xa'michchuwaa qanannaaxxi woronnee annanni annanni baxxanchuwwi woronnee aagu bikkina xa'michchoomanne losaan la'amookkokaa ixuwwina labhkkokaa dabarmona gaafaassamona.

Maalalisiisoo uumo'uwwi bikkina hincukki annanni annanni qanannaat IMS mateyya qanaana'amoo'isaa hincukki xa'michchuwwa losaan mare'I suuminne dabaramona gaafaassamona.

Losixxi matii egaramoo dabachchuwwa

1. Qanannaaxxi woronne qaddamukki wo'i baxxanchuwi soor ihukkuuyyi ixuwwim Xaana'i dambalaqa, Abbaayyi daajji, Hawaassi dambalaqii Gafaris'I dambalaqaa.
2. Abbaayyi daajjii xaana'I dambalaqii Itophphe'I woronne Amaa'l gassi qooxo'onne siidamookko.
3. Raas Daashi'n duunanne hee'oo moochchuwwi cilaada'I daageechchi, kashar wengereellichchi, waalya'i, hobbangaafichchi, Weergaanji, kabeechchi, hirabajichchi annanni annanni cii'uwuii Mk hee'ookko.
4. Woroo'n Itophphe'enne siidamoo agannaam uumo'uwuii Hawaassi dambalaqaa xiyya'I kaasammi kinaa.
5. Afaa'l gassi qooxo'onne siidamoo heer uulla lobakata agannaam ihaakkoo gi'l fo'I Artaalle yamamookko.

6. Raas daashii'n duun Itophphe'i woronne
Amaa'l gassi qooxo'onne siidamookko.

Losixxi Lamii egaramoo dabachchuwwa

1. Maxxaa'l fidal kitaabonne bikkookkok annan-
nichchi fida'l lambe'ennem (-) mare'e issimmin-
nette. Kobi'lishshina: An Kabbada yamamoom-
mo. Iyyabbaayyi lud maarage Raas-daashii'n
daadeesukko.
2. Mare'i suumennee Hadiyyis suumennee yoo
annannaat suum anginne, illinne, orachchi
mikimikkaato caakkisooan ihukkuuyyi
Hadiyyis suum odim sagarinne wocamoohan
ihimma.
3. Mare'i suumennee Hadiyyis suumennee yoo
mateeyyoom lamim samim annannichchinne
suum' sono'i seer yoo haneesawwite caakkisim-
mina awwaaxxakkammane ihimmi hasisookko.
4. Mare'i suumenne hundem mare'i gabbeen
baxxanchuwwi (Parameters) shooto'amaakkoo
tiraxxi annannaato eebeena xanookko. Ko-
bi'lishshina ama yakkam mare'ee annaa yakkam
mare'e lambe'enne yoo annannaat angi qoocci
usheexxoo beyyo (Anna yoo mare'e baximmina
angi usheexxookkok miinennette ihubikkina
ama yoo mare'i odim eergaxannette.

Losixxi Sasii egaramoo dabachchuwwa

Losisaanchi ka usheexxatonne losaan uwwamukki
mare'uwwa bikkoo sagalluwwa awwaaxximminne
ixxuwwi gaqqi xuunsammi woccuwwa qooc-
camoo'isa gaafaassamookko.

Losixxi Soorii egaramoo dabachchuwwa

1. Duuna

Angi qoocci:

lamem anginnem "S" –yyee "G"

Angi oobbi duuha'i:

qeddanne

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

gudu'm illagenne

Angi mikimikkaat:

makkinne "S" angi qeddika "S" anga itak-
kambee'i kollo aphphisaa iim lamem angam
bididiqaa'imminne "G" baximma.

Orachchi /illi mikimikkaat:

illi qeddi kollinneim moo'ookko.

2. Dambala

Angi qoocci:

makki anginne "5" xig qeddaaninne odim
"G"

Angi oobbi duuha'i:

qeddik makkanne makkik odim aad

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

godaphphi illagenne

Angi mikimikkaat:

qeddi angi dufaa'akka'a makki angi maxx-
aalluwwa mikimikaa'akkuu'uyyi daaph-
phisanchi maxxaa'l kollinne qeddi angi
oobba nakkimma.

Orachchi /illi mikimikkaat:

bee'e

3. Waalya'a

Angi qoocci:

lamem anginnem "W"

Angi oobbi duuha'i:

woronne

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

lamem angim horooreenne

Angi mikimikkaat:

Horoorii ki'isakka'a iim issimminne hof-
fokam lasonne issimma

Orachchi /illi mikimikkaat:

bee'e

4. Wengereellichcho

Angi qoocci:

mat anginne "S"

Angi oobbi duuha'i:

biiranne

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

sanenne

Angi mikimikkaat:

sane daaphphisaanchi maxxaa'l lambe'enne
aagisakka'a kululaa'imma

Orachchi /illi mikimikkaat:

bee'e

5. Cebba

Angi qoocci:

lamem anginnem "G"

Angi oobbi duuha'i:

makkik makkanem qeddik qeddannem

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

godaphphi illagenne

Angi mikimikkaat:

lamikam "G" anga qubbaa'akka'a ba'l
mare'e baximma

Orachchi /illi mikimikkaat:

bee'e

6. Gii'l foò

Angi qoocci:

lamem anginnem "O" –ee "5"xigoo

Angi oobbi duuha'i:

iim

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

illi illagenne

Angi mikimikkaat:

lamem angam qubbaa'akka'a "O" bax-
imminne iim dabarakka'a oobba woronne
issimminne "5" xigo baximma

Orachchi /illi mikimikkaat:

xiilli/shiin beddamookko

7. Wo'inne kibbamaakkoo cebbi beyyo

Angi qoocci:

lamem anginnem "D"

Angi oobbi duuha'i:

iim

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

godaphphi illagenne

Angi mikimikkaat:

lamikim "D" anguwwi godaphphi illagenne
issakka'a cekko biddiqaa'imminne godaph-
phi kollonne lamem anginnem kululeeta
baximma

Orachchi /illi mikimikkaat:

bee'e

8. Daqayye

Angi qoocci:

lamem anginnem "S" ee "G"

Angi oobbi duuha'i:

aad

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

biq illagenne

Angi mikimikkaat:

makkinne "S" anga qeddika "S" anga itak-
kambee kollo aphphisakka'a biddiqaa'im-
ma (G baximma)

Orachchi /illi mikimikkaat:

bee'e

9. Daageechcho

Angi qoocci:

lamem anginnem "S"

Angi oobbi duuha'i:

woronne

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

biqenne

Angi mikimikkaat:

kor korinne biqe aphphisimma

Orachchi /illi mikimikkaat:

allabo hanaa'n yabu'l inqi maa'l woronne
aagisakka'a hanaa'n yabura illagenne bed-
dimma

Losa'n qarxi Sooro:

Qananaa'akka'a Qalbeexximma

Ka qarxi losanonne losaan hincukki qanannaato danaamisa qananaa'amukkisa awwonamookko. Ki'nem losaan danaamisa qananaa'amoo'isina hara'mato issehe.

Losixxi Onto: Gaalchi atoorachcha

Losaan qanannaaaxxi woriinsis siidamukkokaan hanqaa yamaa amma'namukki gaalchi atoorachcha hincaa'imma xanamookko. Ka ammanenne mare'i suume awwaaxxamukkisaa hanqo'i asso higisamukkisaa awwonnehe.

USHEEXXAT LAMO

Abaroosa Qoodimma

Ka usheexxatii egaramoo Mishshuwwa:

Ka usheexxat lasage losaan:

- » Abaroosa qoodimmi bikkina tiratoo shooto'i sawwitee IMS-nne caakkissamo
- » Abaroosa qoodimma mullam ihukko uulli gabalanne siidisoo awwaado caakkissamo.
- » Abaroosa qoodimmi uulli li'inina yoo hara'mato fintitamo.
- » Abaroosa qoodimmi bikkina fit seera egat-takka'a fitantamo.
- » . Abaroosa qoodimmi tiratoo shooto'i sawwitee caakkissamo.
- » Abaroosa qoodimmi mashka'inne amo'onnee ciilluwwannee afoo fayya'oo'm tanko'uwwa IMS-nne fintitamo.
- » Abaroosa qoodimmi amo'inaa ciilluwwinnaa yoo awwaado caakkissamo.
- » Abaroosa qoodimmi program uulli li'ininaa mishinaa yoo awwaado atoorattamo.
- » Abaroosa qoodimmine maqi'lat yoo mare'uwwa awwaaxximminne mare'i suu'm suu'm sono'inne xuunsammi woca qooc-citamo.
- » Abaroosa qoodimminne maqi'lat yoo mare'uwwa fintitamo.

Losa'n Qarxi Mato: illi mare'uwwa

Ku losa'n qarxi losaan abaroosa qoodimminne edanchi yoo mare'uwwa losixxamoohane. Ka losa'n qarxanne losaan usheexxat lamonne hincukki mare'uwwa la'amoo abaroosa qoodimminne caakkissamoo mare'uwwa losixxamoo'osa issehe. Mare'uwwa moo'isamoo ammane mare'ika angi qoocca, angi oobbi duuha'a, angi qoocci usheexxo beyyi, angi mikimikkaato, illikaa orachchi mikimikkaatoo danaamisa awwonamona.

Losa'n qarxi Lamo: Macceesimma (moo'imma)

Qanannaaxxi illage

Qanannaaxxi illaqqi xa'michchuwina losaan la'amoo dabachcha uwwamoo'isina gaafaassehe. Qanannaaxxi illage hincukki xa'michchuwwi dabachchi usheexxatonne siidamoobikkina losaan lule'i usheexxato hisimmaatinne awwonamoo'isina gaafaassehe.

Qanannaaxxi illaqqi xa'michchuwii egaramoo dabachchuwwa

1. Abaroosa yimmi mat mi'n woronne hee'amoo ama, anna, abbaayyo, aayya, and eeshimma/annabbaayyo. Amaayya/ada, abbaayyi ooso, aayya ooso mk yimma.
2. Abaroosa qoodimmaa yimmi qaramoo oos abaroosa aago'inne ama qarimminne xanatam duuha'inne maqire sawwimma yimma.
3. Mat abaroos hee'immi hasisoo oos gabal abaroos siixxo'inne am qarimmi xanatinnee sawwanchi hasisookko. Mashka'oomom abaroos fayya'ooma qoodeena xanookkok oos qaxoom xale'I ihoo'n abaroos siixxo'ii amakii qaramu oos fayya'oo'm duuha'a.

4. Abaroosa qoodimmi uulli li'inina kee'maalli awwaad yookko mashka'oomim uulla yimmi abaroos ejjo'I misha yimma. Abaroos qooda-mubeelas muccur ihaakko losano, fayya'oom awwaado, bicaam hurbaata, mk siidimmi xan-amoobeebikkinatte.

Losaixxi matii egaramoo dabachchuwwa

1. Abaroosa qoodimma yimmi annanni annanni heechchi qaanqaam te'im manni bax ihaakko qachchi afuuroobee'is hoo'laqqanchi qoo-roommuwwa awwaaxximminne annannichchi manchi te'im aree aro'ii qaramaa li'isimeena hasamookkokaa

Xanamookkokaa oos qaxooma ee'isam qaramee-na hasamoo ammanem ixxuwwi gaga qoodamaa lule'I abaroos fayyaa'oom egarimmina qoodimma xanimma yimma.

2. Heer uulli Fayya'oom xaxxit abaroosa qoodimma fintukki googuwwiinsi

◆ Hasamoobe'e lamfoo'lano hoo'lamimmaa hasamoo lamfoo'lano aa'imma;

◆ Qarimmina hasamoo oos qaxooma qoodimma awwonamaa qaramoo oos lambe'enne hee'ena hasisoo amma'n annannaato/umu'l annannaato/ qoodimma;

◆ Qarimmina hasakko'I oos qaxooma li'isimminaa danaam beyyonne afisimminaa xansiisoo malaayyi te'im abaroos ikkonooome'i /siixxo'i/ gabalinne sawwimmaa

◆ Qarimmina qoodimmaa.

3. Lule'oomannem caakkisakkamaare abaroosa qoodimmi xiniinsoo sas won quuxxuwwi

◆ Amo'ikii ciilluwwi fayya'oomii egaranha

◆ Minaadaphphi xigo ejjo'o egadimma/ aw-wonimma

◆ Mannoomaxxekaa annannichchi manchi han-qa egarimma.

4. Abaroosa qoodimmi minaadaphphi xigo haraarimma egadimmina geejji ihaakko aw-waado issookko. Mashka'oomim annannichchi abaroosim annichchi annichchi abaroosa qoodoohan ihulas uulli Hassam minaadaphphi qaxooma siidimmina xansiisookko.

5. Abaroos qoodimmi mullam uullinaa mi'n abaroos li'ininaa awwaadooyo. Mashka'oomim abaroosa qoodimmi uulli mishi siidimmi progaraamii pooliise'uwwinne maqire baximmi hasisookko.

Losa'n qarxi saso: Wocimma (caakkishsha)

Losixxi lamiinse egeramoo dabachchuwwa

1. Itophphe'enne lam fooroominnee ooso qarimmi duuha'uwwinnee xibbi kum ciilluwwi foor qaramoo amo'iinse 871 amo'i lehookko.

2. Lam fooroomanne qarimmi ammanennee meento lehina afisoo duuha'uwwi qa'l ma'n xiige'imma qarimmi illage xiige'imma te'im qarimmi lasage lobakat qa'l ma'n xiige'imma, qarimmi lasage 6 saanti afeebèe yoo ammanenne qa'l ma'n jabbinne kolbamimmaa lamfooroom kolbamimmaa.

3. La'oo uulluwwanne lehoo amo'iinse 50 xibbe ihoo qax lehookkok lamfooroominnee qarimmi mashka'innette'e.

4. Itophphe'enne idooxxi bikkina firoo uulli seer meenti goona aagisameena umur 15 hiinchiinse ihmimi hsisoo haannooma qoodookko.

5. Qanannaxxisinne meenti oos qaramoo umur 15-inse 49 hiinchi afeebèe'ette.

6. Qoxar liiramoo fayya'i manna qoocimmina abaroos qoodo'I minaadaphphi hindiyyaato fuu'lisimminne qoosookko.

7. Ayyettem ihukko abaroos ooso qareena hasulas gaassa gaga, horoo'l do'ixxa mateeyyo'm gattenne ikonooome'ennee gudo'i xanat hee'oisina qaramoo oos dutoomaa hinkammane qarimmi hasisooda'ee gaassamaa qoodimmi hasisookko.

8. Amo'i fayya'oom egeramaa uulli yab a'oo qoxar manna qoocamoo'isina amo'i qee'lisamaa qarimmi dangonne dillobee'isa ege'limmi lamfooroom ammanee anuuna iicisamoo ammanee bicaam hurbaata itimmi hasisookko.

Losixxi sasiinse egeramoo dabachchuwwa

Losisaanchi ka losixxanne losaan uwwamukki mare'uwwa bikkoo sagalluwwaawwaaxximminne ixxuwwi gaqqi xuunsammi woccuwwa qoocamona gaafaasse.

Losixxi soorii egaramoo dabachchuwwa

1. Godabo aphphixximma

Angi qoocca:

Qeddi angi ‘s’ makkik odim duuqisimmi mare’e

Angi oobbi duuha’a:

Qeddi woroon aad makkik woroon odim iim

Angi qoocci usheexxo beyyo:

Godabo hanenne makkanne duuqishshi anga

Angi mikmikaato:

qeddi angi oobbanakkaa woroon aad hixixaa’im-misa issaa dillissimma.

Orachchi/ill mikmikaato:

bee’e

2. Qarimma

Agi qoocca:

lamem angam qinxakko ‘G’

Angi Oobbi duuha’a:

aad

Angi qoocci usheexxo beyyo:

Godabo hanenne

Angi mikmikaato:

Lamem angam hananenne issaa godabonne issaa lasage makki anga woroon aad dillissimma

Orachchi/illi mikmikaato:

bee’e

3. Fayya’ooma

Angi qoocca:

lamem anginnem ‘sa’te’im’9’xigo

Oobbi kollo:

woro’l kollonne

Angi qoocoom usheexxo beyyo:

gudu’ m hanenne

Angi mikmikaato:

moo’isaanchi maxxaraa lob maxxaraa gudumo nakkaa illaqqqi kolli massimma

Orachchi/ illi mikmikkaato:

bee’e

4. Minaadaba

Angi qoocca:

lamem anginnem ‘ga’

Oobbi kollo:

illagenne

Angi qoocci usheexxo beyyo:

biq illagenne

Angi mikmikaato:

lamem anginnem ‘ga’anga kor korinne iimii aadii issimma

Orachchi/illi mikmikaato:

bee’e

5. Lamfoo’lano

Angi qoocca:

lamem anginnem qinxakko ‘ga’

Oobbi kollo:

woro’l kollonne Angi qoocci usheexxo beyyo godaphphi gudaanchonne

Angi mikmikaato:

lamem angam godaphphi hanenne issimminne gudaanchinne illagenne gafe’imma

orachchi/illi mikmikkaato:

xaban sititookko.

6. Hoo’lancha

Angi qoocca:

lamem anginnem ‘s’

Oobbi kollo:

woroon aad

Angi qoocci usheexxo beyyo:

Qeddi gudu'm gudaanchonne

Angi mikmikaato:

lamom''s''angame amxxansaa illagenne gafe'im-
ma

Orachchi/illi mikmikaato:

Illi kolli karamookko

7. *Xiige'imma (xiiga)*

Angi qoocca:

lamem anginnem ''s'' xigo woroo'l kollonne

Oobbi kollo:

woronne

Angi qooci usheexxo beyyo:

sanenne

Angi mikmikaato:

lamem angim sanenne Issimminne makki anga
qeddi angi ha'n kolli maxxalluwwa aad dilliissim-
ma

orachchi/illi mikmikaato:

bee'e

8. *Jabbo*

Angi qoocca:

mat anginne ''5'' xigo

Oobbi kollo:

qeddi kollonne

Angi qoocci usheexxo beyyo:

qeddi kolli miinenne

Angi mikmikaato:

lambe'I maxxarinne qeddi kolli miine nakkaa
boqqisimma

Orachch/ill mikmikaato:

illi kolli tuunsiisimma

9. *Ikonoome'e*

Angi qoocca:

qeddi anganne ''g'' makka odim''E''

Oobbi kollo:

iim

Angi qoocci usheexxo beyyo:

biqe(biq illagenne)

Angi mikmikaato:

qeddi ''ga'' angi oobbi makkanne ''E'' Itakkam-
bee kollinne xaxa'aa'imma

Orachchi/ill mikmikaato:

bee'e

10. *Mateeyyoo'm gate*

Angi qoocca:

lamem anginne''s'' te'im ''g''xigo

Oobbi kollo:

bii'l kollonne

Angi qoocci usheexxo beyyo:

biqe/biq illagenne/

Angi mikmikaato:

laminnem ''sa''anga lob maxxarannee Maxxaal-
luwwinnee amaxxansaa Kululaa'imma

Orachchi/illi mikmikaato:

bee'e

Atoorachchi xa'michchuwwa

Losaan sass as ihamaa atoorara maa lasage
atoorachchi fooraam woshsha gaalchi bikkaan
baxxanchi losaanina IMS-nne hincaa'amoo'isa
issehe

Usheexxat Saso

Miinjimmi Qaanqa

Ka usheexxatii egaramoo mishshuwwa:

Losaan ka losa'n lasage:

- » Miinjimmi qaanqi mahooma IMS-inne caakkisamookko.
- » Miinjimmi qaanqi awwaado caakkisamookko. Miinjimmi qaanqi awwaado IMS-inne caakkisamookko.
- » Maha miinjimmi hasisooda'e fintamookko ee'isam miinjimmi hagalluwwa annanni issamookko.
- » Miinjimmi annannichchi manchina ee'isam abaroosinaa uullinaa yoo awwaado fintamookko.
- » Miinjimmi qaanqinne edanchi yoo mare'uwwa awwaaxximminne mare'i suu'm sono'inne xuunsammi woca qooccamookko.
- » Miinjimmi qaanqinne mateeyyoom yoo mare'uwwa fintamookko.

Losa'n qarxi mato: Horoor mare'uwwa

Ku losa'n qarxi losaan miinjimmi qaanqinne edanchi yoo mare'uwwa losixxamoohane .ka losa'n qarxanne losaan usheexxat saso hincu mare'uwwa mulle la'amoo miinjimma caakkisoo mare'uwwa losixxamoo'isa issehe.mare'uwwa moo'isamoo ammane mare'oo'm angi qoocca, oobbi kollo,angi qoocoom usheexxoo beyyo,angi mikmikaato,illikaa orachchi mikmikaatoo da-naa-misa laseessehe.

Losa'n Qarxi Lamo:Macceesimma (Moo'imma)

Qanannaaxxi Illage

Qanannaaxxi illaqqi xa'michchuwwi dabachchi qanannaatonne siidamoo bikkina losaan losa'n qarxiinse dabaramoo bikkinaa qanaannaaxxi illaqqi xa'michchuwwa ixuwwina labukkisinne dabaramoo'isina gaafaassehe.

Losixxi matiinse egeramoo dabachchuwwa

1. Diinate miinjimmi doollab heechchi qoorooma yinoommi mashka'i diinate miinjoo manchi ayyem hawwisoo'n hasu ammanenne miinju diinatinne hasukki luwwa issimma xanoo bikkinatte.

Doollab miinjimmi qooroo'm qoxxaalli midaadduwwa

- ◆ Diinate hansummi ammane dissimmi xanamookko.
- ◆ Diinate hansummi ammane hansummi beyyo asse'immi xanamookko.
- ◆ Ejjo'i qaro'o siidisookko.
- ◆ Gamaan game'imma xanooyyo
- ◆ Heechch qaanqaam miinjimmi qooroo'm qoxxaalli midaadduwwa
- ◆ Mi'naadaphphi mateeyyoo'm gatti edancha fuu'lisookko.
- ◆ Kichchechchannettem ihukko liiranchanne miccanchina hara'mookko.
- ◆ Minaadaphphi heechchi qaanqa qoxxisookko.

- ◆ Minaadaphphi hawwo oranchinne tirimmina xansiisookko.
- ◆ Doollab miinjimmi qooroo'm hoogaanchi midaadduwwa
- ◆ Eehaa'nam hoogaanchi midaadduwwi bee'ane.
- ◆ Hansummi ammane diinate diissimmi xansiisooyyo.
- ◆ Hansummi ammane dissinummi diinantiinse fissinaa awwaaxximma xanoommoyyo.
- ◆ Heechchi qaanqaam miinjimmi qooroo'm hoogaanchi midaadduwwa
- ◆ Gamaan game'ena xanoocko.
- ◆ Ejjo'i qaroo siidisooyyo.
- ◆ Dissinummaanniinse hansummi beyyo asse'imma xannoommo.

1. Heechchi qaanqaam miinjimmi hagalluwwa yamamtam keen iddiroo huqobaa.

Losaan ixxuwwina yoo ammane, losa'n mi'n ed-dechcha (yunform) ixxuwwi daftara dafta'l kekkesa mulli keenom miinjimma xanamookko.

2. Lachchi manchi gotto'i afo'i geejji wongir xuux-amoo'isa issookko yukkuk hoffanem ihukko abdaadimmi abaroos siixxo'o hawwodo-okko. kanniinsi mulli odim hoffi luwwam abdaadimmi diinaxxi abdaadanchina mashka'i ihookko yimminate.

Losa'n qarxi saso:wocimma (caakkisimma)

Losixxi lamiinse egeramoo dabachchuwwa

Losisaan ka losixxanne losaan uwwamu mare'iuwwa bikkoo sagalluwwa awwaaxxim-minne xxuwwi gaqqi xuunsammi woccuwwa qooccamoo'isina gaafaassehe.

Losixxi sasiinse egeramoo dabachchuwwa

1. C
2. E
3. B
4. D
5. A

Losixxi sooriinse egeramoo dabachchuwwa

1. Adila

Angi qoocca:

Mat anginne hoffokam qinxaa'ko "5" xigo

Oobbi kollo:

woroon aad

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

Lambe'enne (horoorene)

Angi mikmikaato:

Qinxaa'koohaanni "5" xigo maxxalluwwi ludo horoo'l lambe'enne dissimma

Orachchi/illi mikmikaato:

Bee'e

2. Mat manchi

Angi qoocci:

mat anginne "sa"te'im "g" xigo

Oobbi kollo:

woro'l kollonne

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

gudu'm hanenne

Angi mikmikaato:

moo'isaanchinnee lob maxxal ludinnee amadimma

Orachchi/illi mikmikaato:

Bee'e

3. Hara'mimma

Angi qoocca:

makki anginne "a" qeddaaninne "ga"

Oobbi kollo:

makkika qeddanne qeddika odim iim

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

Biqenne

Angi mikmikaato:

makkika ‘a’ qeddinne ‘ga’ Angi oobbanne dis-
saa matemaaggem iim Issimma

Orachchi/illi mikmikaato:

Bee’e

4. Asse’imma

Angi qoocca:

makkik qinxaa’ga’ qeddik odim ‘s’

Oobbi kollo:

lamem angam aad

Angi qoocci usheexoo beyyo:

qeddi gudumiinse iimaa

Angi mikmikaato:

makkika ‘sa’ ang maxxalluwwa Qeddinne ‘sa’
angi hanenne Issaa iim bidiqaa’imma

Orachchi/illi mikmikaato:

Bee’e

5. Maaja

Angi qoocca:

lamem anginnem hoffi qaxam qinxaaakoo
‘5’ xigo

Angi oobbi duuha’a:

lamem angam iim

Angi qoocci usheexoo beyyo:

biq illagenne

Angi mikmikaato:

Makkik’5’ xigo qeddi ang oobbanne dissakka’a
iimaa’imma

Orachchi/illi mikmikaato:

bee’e

1. Diinate

Angi qoocca:

lamem anginnem ‘ga’

Angi oobbi duuha’a:

lamem angam iim

Angi qoocci usheexoo beyyo:

qeddi ang oobbanne

Angi mikmikaato:

qeddi ‘ga’ ang oobbi Makki ‘ga’ ang itakkam-
bee Kollinne xaxaa’imma

Orachchi mikmikaato:

Bee’e

2. Saamo

Angi qoocca:

lamem anginnem kumbuubaakko’ga’

Angi oobbi duuha’a:

lamem angikim iim

Angi qoocci usheexoo beyyo:

biq illagenne

Angi mikmikaato:

lamikim kumbuubamu’ga’ anguwwi hoffi maxx-
aa’l kollinne edansakka’a kululaa’imma

Orachchi/illi mikmikaato:

Bee’e

3. Game’imma

Angi qoocca:

makki anginne ‘2’ xigo

Angi oobbi duuha’a:

woroonne

Angi qoocci usheexoo beyyo:

qeddi anga gudumonne makki ‘2’

Angi mikmikaato:

xig anga qeddi anga gudumonne issakka’a mak-
kanne hixixaa’akka’a kumbuubisimma

Orachchi/illi mikmikaato:

Bee’e

4. *Qaro'o*

Qaro'o yimmi baanki minenne afuuru diinatenne baanki m'in isoo ejjo'I ihimmine diinatee edim-maa yoo lam mare'uwwa awwaaxximmi hasisookko.

5. *Siixxo'o*

Angi qoocca

Makki anginne hoffiqaxam''s''xigo

Angi oobbi duuha'a:

woronne

Angi qoocci usheexxo beyyo:

qeedikki'l woronne/qeddi Midaadinne

Angi mikmikaato:

makki hoffi qaxam kumbuubaakoo Anga qeddi kikki'l woronne aagisimma

Orachchi/illi mikmikaato:

Bee'e

Losixxi antiinse egeramoo dabachchuwa

Losa'n annanni annanni aaggis yoo mare'i suu'm xuunsammi woccuwwa baxameena xanamookko. kannii woroon uwwamu dabachchuwwi hara'mish ihookkoo yakka'a amma'namooko.

1. *Aa'imma*

- ◆ Eefereem koyya aa'ukko (kannonne danaanimmi koyyinansimma yoo mare'e awwaaxximmi xanamookko.)
- ◆ Tola'a ixxi abbaayyi asse'ukki diinate aa'ukko (kannonne massimma yoo mare'e awwaaxximma xanamookko.)

2. *Fissimma*

- ◆ Diinate mashka'I bee fissimmi danamooyyo (kannonne abdaadimma yoo mare'e awwaxximmi xansiisookko.)
- ◆ Tanko'oo losaan annannissakka'a fissimmi hasisookko (kannonne fissimma yoo mare'e awwaaxximmi hasisookko.)

3. *Qaro'o*

- ◆ Iyyanni abbaayyi beet waardiyyichcho.(kannonne waardiyya yoo mare'e awwaaxximmi xansiisookko.)
  - ◆ Baamki mine afuuru diinat qaro'o siidisokko(kannonne ejjo'o yoo mare'e awwaaxximmi xansiisookko)
- #### 4. *Bi'imma*
- ◆ Araq woraadduwwi ulli bi'ukkuuyya marookko(kannonne yaayyanha yoo mare'e uwwaaxximmi xansiisookko.)
  - ◆ Abbaayyi qoqqob beeddoohaare caakki bi'immi hawwi tiramookko(kannonne caakki bi'ukko yoo mare'e awwaaxximmi xanamooko)

5. *Dissimma*

- ◆ Diinate dissimmi hore'em danaamo(kannonne miinjimma yoo mare'e awwaaxximmi xanamookko)
- ◆ Losa'n daftaraa kitaabbuwwa danaam beyyonne dissimmi hasisookko(kannonne afuurimma yoo mare'e awwaaxximmi hasisookko)

Losixxi lohiinse egeramoo dabachchuwa

Losaan annanni annanni goollaa'n fikkaanna baxameena xanamookko.kannii woroon yoo dabachchuwwi hara'mish ihookkoo yimminne amma'namookko.

1. *Hara'mimma*

Hara'mukko (ixxi hara'mimmaa yoo mare'e baximma)Hara'mito'o (isee hara'mimmaa yoo mare'e baximma)Hara'maancho (hara'mimma yoo summa caakkisaancho te'im guullo mare'uwwa baximma)Hara'mamukko (ixxuwii hara'mimmaa yoo mare'uwwa baximma)Hara'mtamo (is, illagennee hara'mimmaa yoo mare'uwwa baximma)Hara'mammookko (ixxuwii, ikkagennee hara'mimmaa yoo mar'uwwa baximma)Hara'minnoommo (neese, illagennee hara'mimmaa yoo mare'uwwa edakka'a baximma)

2. *Aa'imma*

Aa'ukko (ixxoo aa'immaa yoo mare'e baximma) Aa'lo'o (isee aa'immaa yoo mare'uwwa baxim-

ma) Aa'aancho (Aa'imma yookkokaa summa daphphisaanchi te'im guullo mare'uwwa baximma) Aa'amukko (ixxuwii e aa'immaa yoo mare'uwwa baximma) Aa'lamo (ISe, illagenne aa'immaa yoo mare'uwwa baximma) Aa'amookko (ixxuwii, illagennee aa'immaa yoo mare'uwwa edakka'a edakka'a baximma) Aa'noommo (Neese, illagennee aa'immaa yoo mare'uwwa edakka'a edakka'a baximma)

3. *Bitaa'imma*

Bitaa'ukko (Ixxoo bitaa'immaa yoo mare'uwwa awwaaxximma) Bitaa'lo'o (isee bitaa'immaa yoo mare'uwwa baximma) Bitaa'aano (Bitaa'immaa yookkokaa summa daaphphisaanchoo te'im guullo mare'uwwa baximma) Bitaa'amukko (ixxuwaa bitaa'immaa yoo mare'uwwa baximma) Bitaa'alamo (ise, illagennee bitaa'immaa yoo mare'uwwa baximma) Bittaa'amookko (ixxuwii, illagennee bitaa'immaa yoo mare'uwwa edakka'a edakka'a baximma) Bitaa'noommo (Neese; illagenne bitaa'immaa yoo mare'uwwa edakka'a edakka'a baximma)

4. *Biteesimma*

Biteesukko (ixxoo biteesimma yoo mare'uwwa baximma) Biteesso'o (ISee biteesimmaa yoo mare'uwwa baximma) Biteesaano (Biteesimmaa yookkokaa summidaphphisaanchoo te'im guullo mare'uwwa baximma) Biteesamukko (ixxuwii, biteesimmaa yoo mare'uwwa baximma) Biteessamo (ISe, illagennee biteesimmaa yoo mare'uwwa baximma) Biteesamookko (ixxuwii, illagenne biteesimmaa yoo mare'uwwa edakka'a edakka'a baximma) Biteensoommo (Neese, illagennee biteesimmaa yoo mare'uwwa edakka'a edakka'a baximma)

5. *Eebimma*

Eebukko (IXXoo eebimmaa yoo mare'uwwa baximma) Eebbo'o (ISee eebimmaa yoo mare'uwwa baximma) Eebe (Eabimma yookkokaa summi daaphphisaanchoo teim guullo mare'uwwa baximma) Eebammukko (IXXuwii eebimmaa yoo mare'uwwa baximma) Eebbamo (ise, illagennee eebimmaa yoo mare'uwwa baximma) Eebbamookko (ixxuwii, illagennee eebimmaa yoo mare'uwwa edakka'a edakka'a baximma) Eemboommo (Neese, illagennee eebimmaa yoo mare'uwwa edakka'a edakka'a baximma)

Usheexxat sooro

Oos Hanqa

Ka usheexxatii egaramoo mishshuwwa:

Losaan ka losa'n lasage:

- » Oos hanqi mahooma IMS-nne caakkisamookko;
- » Oos hanqi egaramimmi yoo awwaado fintamookko;
- » Oos hanqi bikkina caakkisoo adi'l see'l qooxo'I sawwittuwwa annanni issamokko;
- » Oos hanqa moo'isinne lello/diraama'a hiincaa'amookko;
- » Oos hanqinne edanchi yoo mare'uwwa awwaaxximminne IMS sono'inne xuunsammi woca qooccamookko;
- » Oos hanqinne edanchi yoo mare'uwwa fin tamookko.

Losa'n qarxi mato: Horoor mare'uwwa

Ku losa'n qarxi losaan oos hanqinne edanchi yoo mare'uwwa losixxamoothane.ka losa'n qarxanne losaan usheexxa mato hincu mar'uwwa muulli la'amoo oos hanqa caaakkisoo mare'uwwa losixxamoo'isa issehe.mare'uwwa moo'isamoohaare mare'ooma angi qoocca,angi oobbi duuha'a,angi qoocci usheexxoo beyyo angi mikmikaat, illikaa orachchi mikmikaatoo erisa laseessehe.

Losa'n qarxi lamo: Macceesimma (moo'imma)

Losixxi matiinse egeramoo dabachchuwwa

Losaan kitaabanne hincu oos hanqi bikkina caakkisoo qanannato mateeyyannem qanannaa'lakka'a losaa'n kitaabanne hincu xa'michchuwwa losaan IMSinne dabaramoo'isina gaafaassehe.

1. Oos losimmi, wocimmi, kitaabimmi, losaqqamimmi, beyyi beyyo daba'lamimmi, qaranchi balli sartifikeeta siidimmi yoothane.
2. Oos shooto'aam hanqa yamamoo orachchonne afoo hawwojja afoobee'isa egerimmi, abarooninne edanchi hanqi, losimmi hanqi yookko.
3. Oos hanqa egerimmi qawwiisakka'a massakaabee'isa malaayyi bogamoo'isa, ciimo'I bee losamoo'isaa uulli yabo taqeebalo qoxar manni ihamoo'isaa xansiisookko.
4. Qanannaaxxi woroonne fintamu oos ixxuwwi sawwite caakkisimma xanamoo googguwwi wocimminne, kitaabimminnettee misilinnettee.
5. 18 hiinchiinse woroon ihoo ooso.
6. Oos hanqiinse mulleka anno'oo amoo'oo lonsimmi losa'n minenne losisaano lonsimmi losa'n ammane baxxanchanne siidamimmi losa'n mu'utuwwa danaamisa amadimmi irti yookko.
7. Qanannaatonne fintamu oos hanqiinse mulle macceesimma xantabee oos mare'i summinne aggixxanchi,mare'i summinne losimmii mare'i suume tiroo manna siidimmi hanqii yookko.

Losixxi laminse Egeramoo dabachchuwwa

Ka losa'n qarxanne losaan onti gaalchanne baxxansimminne atooraramoo'isa issehe.gaalchi atoorachchi ammane hundem losaanima gudaanchi isinne anga edamoo'isina gaafaassehe.Awwonaahim gaalchi awwonsaan atoorachchi foraam woshsha baxxanchi losaanina hinca'amoo'isa

issehe. Ka' isinne horoor woshshuwwa losaanina caakkoo' isa issehe.

Losa'n saso: wocimma(caakkisimma)

Losixxi sasiinse egeramoo dabach-chuwwa

Losisaanchi ka losixxanne losaan uwwamu mare'uwwa bikkoo sagalluwwa awwaaxximminne ixuwwi gaqqi xuunsammi woccuwwa baxamoo'isina gaafaassehe.

Losixxi sooriinse egaramoo dabach-chuwwa

1. Ciimo'o

Angi qoocca:

makki anga duuqisimm mare'e

Angi oobbi duuha'a:

qeddika odim 'ga'

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

makkika iim qeddika odim aad

Angi mikmikaato:

biq illagenne makkika duuqisaanchi anga qeddi angi Oobba aad xishshaa'imma

Orachchi/illi mikmikaato:

ille xingiaa'imma

2. Albachcha

Angi qoocca:

mat anginne 'tsa'

Angi oobi duuha'a:

biiranne

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

xabano iimaa'imma/macci

Angi mikmikaato:

qorqonjanne 'ts'-nne anga macci qorqonjii xabanne dilliissimma

Orachchi/illi mikmikaato:

Bee'e

3. Giichcho

Angi qoocca:

makki anginne 'ba' qeddi anginne 'sa'

Angi oobbi duuha'a:

makkika biiranne qeddika odima aad

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

qeddi angi itakkambee kollonne

Angi mikmikaato:

makkika 'ba' anga Kululaa'aa qeddinne'sa' Itakkambee kollonne usheexxisimma

Orachchi/illi mikmikaato:

Bee'e

4. Annannissimma

Angi qoocca:

lamem anginnem 'ga'

Ang oobbi duuha'a:

iim

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

godabonne/godaphphi:

Angi mikmikaato:

Illagenne/Iimii aadii Keenaanchisa Heekkeessimminne mat angooma aad hoorimma Orachchi/illi mikmikaato eergaxa boqqookko

5. Dooyyimma

Angi qoocca:

makki angii'1' xigo qeddik odim "ga"

Angi oobbi duuha'a:

makkika biiranne qeddika odim aad

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

biqenne

Angi mikmikaato:

makki '1' xigo anga qeddinne 'ga' angi maxx-aalluwwi lambeenne aagisakka'a makkika Xale'e aad dilliissimma

Orachchi/illi mikmikaato:

Bee'e

6. Moollo

Angi qoocca:

makkaaninne "ga" qeddanninne "sa"

Angi oobbi duuha'a:

makkika biiranne qeddika odim aad

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

qeddi anga itakkambee kollonne

Angi mikmikaato:

makkika "ga" Anga doo'isaa qeddi angi Itakkambee kollonne usheexxisimma

Orachchi/illi mikmikaato:

Bee'e

7. Hawwo/Orba'imma

Angi qoocca:

lamem anginnem "sa"

Angi oobbi duuha'a:

lamem angikam woroonne

Angi qooci duuha'a:

godabonne

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

lamem angikam mato mat hanenne

Angi mikmikaato:

kululaa'imma

Orachchi/illi mikmikaato:

Ille hoffokam ximbiiphookko illi xingirookko

8. Irti ihoo luwwa

Angi qoocca:

mat anginne "C"

Angi oobbi duuha'a:

biiranne

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

illiinse midaadonne/macci qonqonjanne

Angi mikmikaato:

illagenne gafe'imma

Orachchi/illi mikmikaato:

illi xingirookko

9. Ijaajancha

Angi qoocca:

lamem anginnem "s"

Angi oobbi duuha'a:

woronne

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

makki angi illaginne qeddi angi biqenne

Angi mikmikaato:

lamem anguwwim gudom aad dillissimma

Orachchi/illi mikmikaato:

Bee'e

10. Abokaatokkichcho

Angi qoocca:

lamem anginnem "xa"

Angi oobbi duuha'a:

lamem angikam aad

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

biqenne

Angi mikmikaato:

lamikam "xa" anguwwa edansaa illagenne gafe'imma

Orachchi/illi mikmikaato:

Bee'e

Sawwite caakkishshaa aa'immi xanatoo

Ka losa'n qarxanne losaan uwwamu horoor woshshinne edanchi yoo diraama'uwwa (lelluw-wa) baxamaa hincaa'amoo'isina kullehe.

Usheexxat onto

Jor Usulinne Lakkafancha

Ka usheexxatii egramoo mishshuwwa:

Losaan ka usheexxat lasage:

- » Jor usulinne lakkafanchi mahooma IMS-inne caakkisamookko;
- » Jor usul afisoo fayya'oo'mek, mateeyyoo'm heechchannee do'ixxi qedduwaa IMS-inne caakkisamookko.
- » Jor usulina biir issoohan ihaakoo googguwaa annannissimminne fintamookko;
- » Jor usula hinkid hoo'lamimma xanak-kamda'e baxxanchi woro'l beshshuwwinne atooraramookko;
- » Jor usulinne lakkafanchinne edanchi yoo mare'uwwa awwaaxximminne mare'I suu'm sono'inee xuunsammi woca baxamookko;
- » Jor usulinne aednchi yoo mare'uwwa finta-mookko.

Losa'n qarxi mato: Illi mare'uwwa

Ku losa'n qarxi losaan jor usulinne lakkafanchinne edanchi yoo mare'uwwa losixxamooanne. ka losa'n qarxanne losaan usheexxatonne hiincu mare'uwwa mulli la'amoo jor usulinne lakkafancha caakkisoo mare'uwwa losixxamoo'isa issehe. Mare'uwwa moo'isamoo ammane mare'ooma angi qoocia, angi oobi duuha'a, angi qoocci usheexxoo beyyo, illik orachchi mikmikaatoo danaamisa lasseessehe.

Losa'n qarxi lamo: macceesimma (moo'imma)

Qanannaaxxi illage

Qanannaaxxi illaqqi xa'michchuwwi dabachchi qanannaatonne usheexxat annanni annanni baxxanchuwwanne daba'loohaani ihukkisa losaan jorusu'l bikkina yoo hindiyyaato atwonnimmina gudaakkohane.eebikkinam qanannaaxxi illaqqi xa'michchuwwa IMSinne hincukkoka losaan da-naam angi ejja issamoo'isina gaafaassehe.

Losixxi matiinse egeramoo dabachchuw-wa

1. Qanannaatonne qaddamu jor usu'l hagalluw-wi ontotte.ixxuwim:caata iicimma,shiisha'a wiriissimma sijaara wiriissimma,dimbisoo agga lonsakka'a agimmaa biinziila injeesimmaa.
2. Manni jor usulinne lakkafa mookkok huushanchinnette.kobi'lishshina; caata iicimma soroobimmina danaamo yakkam bikkina, sijaara wiriissimmi doollab ihmima te'im qoorooma laboobikkina, shiisha'a awwaxximmi omachcho wobiliillisookko. Hashish odim iggaalli issookko yakka'a sawwamoobikkina.
3. Jor usulinne lakkafanchi afisoo ikonoom'e'i hawwi caatina, sijaarina, shiisha'ina, hashishina, dimbisoo aggina firoo diinat abaroos siixxo'o hawwodookko; fayya'oo'm hawwa afisoo bikkina fayya'oomina yakka'a fissakkam diinate mat manchinnem ihukko mat uulli ikonome'e hawwodookko. Jor usulinne lakkafamu manchi baxo aalo'isa baxoobee bikkina oo manchi te'im oo uulli siidimmi hasisoo siixxo'o siidoo'n gatookko.

4. Jor usulinne lakkafanchi afisoo fayya'oo'm hawwo yinoommi keen jor usulinne lakkafamu manchi lobakat sijaara wiriisoo bikkina, dimbisoo agga ago bikkina fooshshe'akkam qaama-feetanne infekishiina qadafa'l jabbo afa'l jabb satti jabbo...mk
5. Jor usulinne lakkafamu manchi mateeyyoo'm gatti yoo edanchi hoogaanchi yinoommi mashka'i abaroos binnooko; ammane seer-aamisa awwaaxxooyyo mateeyyoo'm gattenne anga edooyyo kanniinse mullek baxonne siidamoo bee bikkina baxiinse hollanchina mashka'i iheena xanoo bikkina uunxatina eebeelasim ga'm damgina anga uwweena xanookko.
6. Akloog fintukki jor usu'l afisoo horoo'l do'ixxi hawwi jor usulinne lakkafamu manchi aqikii eddechchi fooshshii dabassamoo bikkina, ikonoom'e'i (siixxo'i) hawwodamoo bikkina iddironne, bollochcho'onne, huqubannee mateeyyoo'm gatti edanchuwwanne anga edoobee bikkina ayyila'ukko abaroos binnoo bikkina kee'maalli horoo'l do'ixxi hawwi afookko.
7. Jor usula hoo'lamimminne te'im jor besh usulinne lakkafamoobee'isa besh sogitano aa'imma sabimma (jor usulinne lakkafamu besh ihmima urimma) jor aalo'uwvaa sawwittuwaa qeessimma ee'isam hindiyyaato siidisoo losan hundi beyyonnem haraassimma.

Losa'n qarxi saso: wocimma (caakkisimma)

Losixxi lamiinse egeramoo dabachchuwwa

Ka losixxanne losaan xuunsammi woccuwwi sawwite qoossamu hadiyyis goollaano aagukkis-inne annanni annanni mare'uwwa moo'isimma xanamoo'isa, ihubikkinam xuunsammi woccuwwoom amaddo'i sawwite losisaanchi losaanina caakkisimminne losaan annanni annanni mare'uwwa moo'isamoo'isina gaafaassimminne losaaninne maqirem baxamoohane.

Losixxi sasiinse egeramoo dabachchuwwa

Ka losixxanne losaan losaan losixxi lamonne uwwamu kobi'lishshuwwisinne uwwamu mare'uwwa bikkoo sagalluwaa awwaaxximminne aagukkis-inne annanni ihoo xuunsammi woccuwaa baxamoo'isina gaafaassehe.

Losixxi sooriinse egeramoo dabachchuwwa

Losisaanchi ka losixxanne losaan uwwamu mare'uwwa bikko sagalluwaa awwaaxximminne ixuwwi gaqqi xuunsammi woccuwaa baxamoo'isina gaafaassehe.

Losixxi ontiinse egeramoo dabachchuwwa

1. Jabbo

Angi qoocca:

mat anginne "5" xigo

Angi oobbi duuha'a:

qeddanne

Angi qoocci usheexxo beyyo:

mii'n shiinenne

Angi mikmikaato:

lambe'I maxxaar illagenne fissimminne mii'n shiinenne issa boqqisimma

Orachchi/illi mikmikaato:

Bee'e

2. Horoo'l do'ixxa (sayykoolooje'e)

Angi qoocca:

makki angi "ga" qeddik"ha"

Angi oobbi duuha'a:

makkik qeddanne qeddik makkanne

Angi qoocci usheexxo beyyo:

biqenne

Angi mikmikaato:

qeddik"ha" lambe'i makki "ga" Angi shosholloqqanne Xaxa'aa'imma

Orachchi/illi mikmikaato:

Bee'e

3. Dimbisoo agga agimma

Angi qoocca:

mat anginne "a"

Angi oobbi duuha'a:

qeddanne

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

yabaranne

Angi mikmikaato:

lob maxxaar yabaranne issaa makkannee qeddaannee mikmikaa'imma

Orachchi/illi mikmikaato:

yabur hoffiqaxam fooqookko

4. *Doollaba*

Angi qoocca:

makki ang "ha"qeddik"ga"

Angi oobbi duuha'a:

lamem anguwam iim

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

biqenne

Angi mikmikaato:

makkinne "ha" ang yabura nakkaa qeddi "ga" anga iim fii'imma illi/orachchi mikmikaato yabura edansaa hoffokam illage firookko

5. *Gaga huushimma*

Angi qoocca:

mat anginne lam xigo

Angi oobbi duuha'a:

makkanne

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

miinenne

Angi mikmikkaato:

moo'isaanchi maxxarinne miine nakka dabarimminne lambe'i maxxare miine usheexxisimma

Orachchi/illi mikmikkaato:

ille xinbiiphphissimma

6. *Infekishiina (mada)*

Angi qoocca:

makki ang tomtoomaa "g"xigo qeddi ang "s"

Angi oobi duuha'a:

aad

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

qeddi ang itakkam beekollonne

Angi mikmikaato:

Mada coo'mmis mikmikaato

Orachch/illi mikmikaato:

Bee'e

7. *Iggaalla*

Angi qoocca:

makki anginne "s"

Angi oobbi duuha'a:

woroonne

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

biqenne

Angi mikmikaato:

"s"angi biqenne edaa edaa biq illagenne gafe'imma

Orachchi/illi mikimikkaat:

bee'e

8. *Aa'lo'o*

Angi qoocca:

makki anginne "1"xigoo "s"

Angi oobbi duuha'a:

woronne

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

miinennee biqennee

Angi mikmikaato:

miiniinse biqenne massimma

Orachchi/illi mikmikaato:

Bee'e

Losixxi lohiinse egeramoo dabachchuwa

Kobi'la:

gereero'o

1. Massimma	aa'imma	urimma
2. Jabbaancho	xissaancho	fayya'a
3. Baximma	issimma	fanga
4. Nassichcho	badissohane/kee'maalla losamma/sholle'aalla	
5. Aalo'o	qaanqa	haareechcho

Sawwite caakkisimmikaa aa'immi xana-to

Ka losa'n qarxanne losaan gaalchinne atoor-aramukkokaa annanni annanni beyyuwwiinse wixxaa'amu atoorachchi misha hincaa'amookko. Eebikkinam hundem losaanima anga edamo o'isina gaafaassehe. Awwonaahim hanqo'i dabachcha uwwimminne losaan awwoonoo baxina wo'm hasanii xoreexxanchi haalat hee'oo'isa issehe.

Usheexxat Loho

Tare'amoo Jabbuwwa

Ka usheexxatii egaramoo mishshuwwa

Losaan ka losa'n Isage

- » Tare'amoo jabbuwwi mahooma IMS-inne caakkisamookko
- » Tare'amoo jabbuwwi hinkidii maha hagar googinne higooda'ee IMS-inne fintamookko;
- » Ixxuwwi gaga tare'amoo jabbuwwii hinkid ega'limmi hasisooda'ee IMS-inne fintamookko;
- » Tare'amoo jabbuwwi mateeyyoo'm heechanne afisoo tanko'uwwa annannissamookko;
- » Tare'amoo jabbuwwinne edanchi yoo mare'uwwa awwaaxximminne xuunsammi woca mare'I suu'm sono'inne qooccamookko;
- » Tare'amoo jabbuwwinne edanchi yoo mare'uwwa fintamookko.

Losa'n qarxi mato : Illi mare'uwwa

Ku losa'n qarxi losaan tare'amoo jabbuwwinne edanchi yoo mare'uwwa losixxammohane .ka losa'n qarxanne losaan qarxanne losaan usheexxa lohonne hincu mare'uwwa mulli la'amoo tare'amoo jabbuwwa caakkisso mare'uwwa losixxamoo'isa issehe.mare'uwwa moo'isamoo ammane mare'oma angi qoocca, angi oobbi duuha'a, angi qoocci usheexxoo beyyo, angi mikmikaato illikaa orachchi mikmikaatoo danaamisa laseessehe.

Losa'n qarxi lamo: Macceesimma (moo'imma)

Qanannaaxxi illaqqi xa'michchuwwa

Qanannaaxxi illaqqi xa'michchuwwi dabachchi lule'i usheexxat maratonne daba'loohane. Qanannaaxxi illaqqi xa'michchi hincu horoor sawwit losaan horoor woshshi bikkina yoo lachcha atwonnimminaa hinkido losishshi goog usheexxatoma losisamooda'e annanni issimminatte

Losixxi matiinse egeramoo dabachchuwwa

1. Ganshi amadu manchiinse fayya'i manchonne daba'lamokkok fooshshinnette.
2. 2. Atoorachchanne fintama tare'amoo jabbuwwi lamara.ixxuwwim:gansha, suqqo'o, HIV/ Eediis,iboola,koleera,tasiibo'o tayifoodaa
3. Suqqo'I jabbi tare'amookkok tuberkilooz yakkam baakteera'inne jabbaanchiinse fayya'I manchonne higookko.
4. Suqqo'i jabbi tare'amookkok baakteera tuberkilooza.
5. Iiboola'i jabbi tare'amoo googguwwi nakkanchinne fooshshinne,jabbi amadu manchi awwaaxxu mu'uttuwwa awwaaxximminnee mulli keeninneme.
6. Tare'amoo jabbuwwa hoo'lamimmi xan-amookkok gaqqekkaa hegeeqqi muccuroomaa egerimminne, muccuroom egeramaakkoo hurbaata itimminne ganshinnee suqo'i jabbinnee amadamu manni kuxxisoo ammannee haxirshuhaa'oo ammanee sanee suumee qaafuntinne ifiisimminnettee...Mk

7. Atoorachchane qaddamu fooshinne jabbaanchiinne fayya'i manchonne tare'amoo jabbuww sasotte. Ixxuwwim: suqqo'o ganshaa iiboola'a.

Losixxi lamiinse egeramo dabachchuwwa

Ka losixxanne losaan atoorachchi fooraam woshsha baxxanchi losaanina hinca'a'amookko. Atoorachchi misha hinca'a'amoohaare hinca'a'amoo caakkishsha shooto'i issaakkoo xa'michchuwwa awwaaxximminne horoor woshshi bikkina ejjo'i lachchi hee'oo'isina hara'mookko'

Losa'n qarxi saso : wocimma (caakkisimma)

Losixxi sasiinse egeramoo dabachchuwwa

Losisaanchi ka losixxanne losa'n uwwamu mare'uwwa bikkoo sagalluwwa awwaaxximminne ixuwwi gaqqi xuunsammi woccuwwa baxamoo'isina gaafaassehe.

Losixxi sooriinse egeraamoo dabachchuwwa

1. Usullaammuwwa
usullaam-uwwa (usul+guullo+duta)
2. Iicaano
iic aano (iic+guullo+duta)
3. Tare'isaancho
issaanch (tare+guullo'ohane)
4. Amma'namchichchinne
amma'namichchinne
(amma'nam+guulloohane)
5. Baakteera'uwwa
baakteera'a uwwa(bakteera'at duta)

Mat hagar ihaa dutoom yoo baakteera'uwwa caakkisimmina baakteera'a yoo mare'e e duta yoo mare'ee awwaaxximmi xanulas, annanni annanni ihaa dutoom yoo bakteera'uwwa caakkisimmina odim baakteera'uwwa caakkisimmina odim baakteera'a yoo mare'e annanni annanni yoo mare'ee awwaaxximmi hasisookko.

Sagalluwwa/mare'uwwa annanni annanni somo'uwwi yoo'isaa somo'uwwim lasaanchan iheena xanoohaannoma hanaan hincu losixxaa losixxi dabachchuwwa kobi'lishshi issimminne caakkissehe.

Losixxi ontiinse egeramoo dabachuwwa

1. Baakteera'a

Angi qoocca:

makki angi "b"qeddi"g"

Angi oobbi duuha'a:

makkika illagenne qeddika makkanne

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

Biqenne

Angi mikmikaato:

makkika"B"angi daaphphisaanchi Maxxaar kolli qeddi angi oobba bakkisaa heekkessimminne illagenne issimma

Orachchi/illi mikmikaato:

Bee'e

2. Vayreesa

Angi qoocca:

makki angi"v"qeddinne"g"

Angi oobbi duuha'a:

makkika aad qeddika makkanne

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

biq illagenne

Angi mikmikaato:

makkika"v"angi daaphphisaanchi Maxxa'l kolonne qeddi angi oobba bakkisaa illage massimma

Orachchi/illi mikmikaato:

Bee'e

3. Hacca

Angi qoocca:

mat anginne "5"xigo

Angi oobbi duuha'a:

aad

Angi qoocci usheexoo beyyo:

eergax lugumonne

Angi mikmikaato:

maxxaar heekkeessakku'uuyya Qeddanne mas-simma

Orachchi/illi mikmikaato:

Bee'e

4. *Muccurooma/muccura*

Angi qooca:

lamem anginnem''g''

Angi oobbi duuha'a:

makkika aad qeddika iim

Angi qoocci usheexoo beyyo:

biqenne

Angi mikmikaato:

makki angi oobba qeddi oobbanne masqa'lisa dissaa makki angi xale'e illage massimma

Orachchi/illi mikmikaato:

Bee'e

5. *Hoo'lancha*

Angi qoocca:

lamem angennem ''s''

Angi oobbi duuha'a:

aad

Angi qoocci usheexoo beyyo:

qeddi gudumonne

Angi mikmikaato:

lamom''s''anguwwa amaxansaa qeddanne gafe'imma

Orachchi/illi mikmikaato:

illi xingiraa'imma

6. *Ege'limma*

Angi qoocca:

lamem anginnem''p''

Angi oobbi duuha'a:

makkika qeddanne qeddika

Angi qoocci usheexoo beyyo:

makkanne

Angi mikmikaato:

biqenneLamom''p''anguwwa hannanenne Issaa heekkeessimma

Orachchi/illi mikmikaato:

illi xingirookko

7. *Akkincho*

Angi qoocca:

makkika ''B''qeddika''s''

Angi oobbi duuha'a:

makkika aad qeddika iim

Angi qooci usheexoo beyyo:

qeddika saa'ata issakkam beyyonne

Angi mikmikaato:

makkika''B''angi qeddi angi qonta

Amadimminne aadii iimii cakkimma

Orachch/illi mikmikaato

8. *Qaraare*

Angi qoocca:

makki angi''5''xigo qeddik''g''

Angi oobi duuha'a:

makkika aad qeddika iim

Angi qoocci usheexoo beyyo:

qeddi angi oobbanne

Angi mikmikaato:

makki angi lambe'i maxaar Qeddi angi oobbanne issaa heekkeessimma

Orachchi/illi mikmikaato:

Bee'e

Lossixxi lohiinse egeramoo dabachchu- wwa

Wo'misinne mare'i suuminne sawwite caakkisim-
mina ka losa'n qarxa la'immi lobakata hasisoo-
hane. Eebikkinam xa'michchuwwooma dabarim-
miines illage xa'michchuwwiinse hanaan hincu
caakkishsha danaamisa qananaa'amoo'isaa aagu-
bee'e sawwit yoolas,xamamoo'isina gaafaassehe.

1. Mare'i suuminne beyyo moo'isimminna aw-
waxxinommi googuwwa moo'isimma. Ko-
bi'lishshina: gadano yoo luwwa moo'isimminne
awwaaxxinom man ihaa hoffokam qee'la yoo
luwwa moo'isimmina odim gudu'm gadano
issinaa moo'insoommo.
2. Mare'i suuminne gudonnekaa gadanoobee luw-
wa te'im mancho moo'isimmina awwaax luwwa
te'im mancho moo'isimmina awwaaxinnommi
angi mikmikaatoo illi caakkishshaa awwaaxx-
imminnette.
3. Mare'i suuminne dutooma moo'isimmina aw-
waaxxinommi googguwwi mare'ooma odo-
dim edimminne,mare'oomiinse awwonaa dut
yoo mare'e awwaaxximminne angi mikmikaato
ododim edimminnette. Kobi'lishshina:"iiquk-
ko"yoo mare'e mare'ooma/iho'ooma ododim
edimminne "iiqansukko"yoo mare'e angi mik-
mikaato ododim edakkamaare haqquwwa te'im
dooma yoo mare'i ihookko.
4. Mare'i suuminne suu'm sono'i awwaad
beyyo,ammanne dutoomaa kobi'lishshina:illa-
gina yoo beyyonne illage'n ammanee hanaar
ammane moo'isookkko lasaginne yoo beyyi
odim higu ammane moo'isooohan ihaa ni mi-
daadinne yoo beyyonne awwaaxximmi odim
awwonaa/abbiso waaroo/ ammane ihookko.
5. Mat mare'i suuminne wocoo manchi hanaar
ammane moo'isimmina awwaaxxoo beyyo
illaginne yoo beyyo. Kobi'lishshina: illagen-
ne,sood awwonohanonne..mk

Sawwite aa'immmaa caakkishshi xana- too

Ka baxonne baxxanchi losaano soor gaalchanne
beyyehe.sas gaalchuwwoom awwonsaan an-
nanni annanni agannuwwa hincu a'amoo'isa
issehe. Losaanchi gaalchi odim sasem gaalchim
hincaa'amu atoorachchi horoor horoor sawwittu-
wwa tiissishshanne amadimminne sasem gaalchi
hoogaanchoo qoxxaalli midaadoo hincaa'amoo'isa
issehe. Hanqao'I beyyo, ammanee dutoomaa
awwaaxxakammi xanat hee'oo'isina caakkishsha
uwwimminne hara'mato isseh.

Usheexxat Lamara

HIV/Eediisa

Ka usheexxatii egaramoo mishshuwwa

Losaan ka usheexxat lasage

- » HIV/Eediis mahooma IMS-inne caakkisamookko;
- » HIV/Eediis higoo googguwaa HIV/ Eediisinne amadammoombē'isaa issakkam ega'limma IMS-inne caakkisamookko;
- » HIV/Eediis afisoo mateeyyoo'm tanko'uw-wa fintamookko;
- » HIV/Eediisinne edanchi yoo mare'uw-wa awwaaxximminne mare'I suu'm sono'inne xuunsammi woca qoocitamoo;
- » Annanni annanni HIV/Eediisinne edanchi yoo mare'uw-wa fintamookko.

Losa'n xarqi mato: Illi mare'uw-wa

Ku losa'n qarxi losaan HIV/Eediisinne edanchi yoo mare'uw-wa losixxamoo hane. Ka losa'n qarxanne losaan usheexxat lamaranne hincu mare'uw-wa mulli la'amoo HIV/Edis caakkiso mare'uw-wa losixxamoo'isa issehe. Mare'uw-wa moo'isamoo ammane mare'oom angi qoocca, angi oobbi duuha'a,angi qoocci usheexxoo beyyo,angi mikmikaato,illikaa orachchi mikmikaatoo danaamisa laseessehe.

Losa'n Qarxi Lamo: Macceesimma (Moo'imma)

Qanannaaxxi illaqqi xa'michchuw-wa

Qanannaaxxi illaqqi xa'michchuw-wi dabachchi qanannaatonnee usheexxat annanni annanni baxxanchchuw-wanne daba'loohan ihubbikina losaan

Echayv/Edisina yoo hindiyyaato atwonnimmina gudaakkohan ihubbikina qanannaaxxi illaqqi xa'michchuw-wa mare'i suuminne hinca'a lakka'a losaan baqibaqamaa anga edamoo'isina gaafaas-sehe.

Losixxi Matiinse Egeramoo Dabachchuw-wa

1. Sha'ixxi jabbuw-wi lam beyyonne baxxamoo-hane Ixxuw-wim: akii'm qaraarinne fayye'ohane fayye'oo-bee'anee.
2. Qanannaatonne fintamu sha'ixxi jabbuw-wi loho. Ixxuw-wim:qixxna,cophphixxo'o foo'l beyyo dashshisoo hane, tiriikomonnisiisa, kondiyasiisaa Echayv/Edisaa.
3. Idootiinse illage sha'ixxi edancha issimma urimma,mat matinne idootinne qoodamaa hee'imma, fafee qare'aalli luw-wa mateeyyanne awwaaxximma urimma,xiga kora'am aa'immiinsee kora'am uwwimmiinse illagee Echayv/Edisi bee'aannooma xassimma, kondoma ege'lakka'a

Danaamisa awwaaxximma,inqi miinqeessaancho,haareeddi malaacaa laboo mu'uttuw-wa mateeyyanne awwaaxximma urimma,hawwodoo losammi akii'm qaraare awwaaxximma urimma,-fayya'oo'm egechchi losano haraassimma.

4. Echayv/Edisinne amadamu mancho moo'amoo mare'uw-wi orachchi gurat hanqatimma akiiminne fayye'oo-bee aganiinse hanaan dasoo aadixxi jabbi,mat agaaniinse hanaan dasoo orachchi iibbi, kuxxichchi jabbi, orachchi mushshuw-wi dashshimmi,qadafa'l michchii suqqo'I jabbuw-wii hee'imma ..mk
5. Echayv/Edis jabbaanchiinse fayya'i manchonnee higookkok sha'ixxi edanchinnette.

6. Echayv/Edis higoobee gogguwwi maqire itimminne, shu'm mine mateeyyanne awwaaxx-imminne, maqire hee'imminne, maqire lillimminnette..mk
7. Echayv/Edis inne amadamu mannina issakkam akii'm qaraar bee'e, ihona bagaan qaqqiso jabbaanchi ihoobee'isa uwwakkam qaraar yookko.
8. Jabbi fikkaannoo'isina horoor horoor ikkam mashka'uwwi sheedimimma, bax beechcha, jabboomina hindiyyaat hofte'immaa..mk
9. Echayv/Edis heeruullanne la'amukkok IUX 1981-hiinchiinse kidette.
10. Echayv/Edis higoobee gogguwwi bikkina kuroo qooxo'i lamarannette.

Losixxi Lamiinse Egeramoo Dabachchuwwa

Ku losixxi atoorachchi xanato fuu'lisamoohan ihubikkina sono'aamisinne kore egerimminne atooraramoo'isa, horoor woshshiinse firamubee'i hanqo'i mare'e awwaaxxamukkisaa awwonneh. Awwonaahim hanqo'i dabachcha uwwimminne losaan atoorachchi awwaado qoossamoo'isa issehe.

Losa'n qarxi saso: Wocimma (caakki-simma)

Losixxi sasiinse egeramoo dabachchuwwa

Losisaanchi ka losixxanne losaan uwwamu mare'uwwa bikkoo sagalluwwa awwaaxximminne ixuwwi gaqqi xuunsammi woccuwwa baxamoo'isa gaafaassehe.

Losixxi sooriinse egeramoo dabachchuwwa

1. Anuuna iicisimma

Angi qoocca:

mat anginne"1"

Angi oobbi duuha'a:

lim

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

Biqenne

Angi mikmikaato:

Daaphphisaanchi maxxaara Iimaa'imminne gaanje heeshaa'imma

Orachchi/illi mikmikaato:

gaanje biqenne boqqisookko yabura xuqqisimmi mare'e moo'isookko

2. Cophphixxo'o

Angigoocca:

Mat anginne "C"

Angioobbi duuha'a:

Biiranne

Angi qoocciusheexxoo beyyo:

Macciiqan gadan eerga xanne

Angi mikmikaato:

dilliissimma

Orachchi/illi mikmikaato:

Bee'e

3. Qixxinna

Angi qoocca:

Mat anginne "q"

Angi oobbi duuha'a:

woronne

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

Macci gadano

Angi mikmikaato:

Maccii eergaxanne dilliissimma

Orachchi/illi mikmikaato:

Bee'e

4. Foo'l beyyo dashshisoothane

Angi qoocca:

Makki anginne "B" qeddi angii "1" xigo

Angi oobbi duuha'a:

Lamem anguwam aad

Angi qoocci usheexxoo beyyo:
 Qeddi angi daaphphisaanchi maxxara hanenne
 Angi mikmikaato:
 Maccii eergaxanne dilliissimma
 Orachchi/illimikmikaat:
 Bee'e

5. Fito
 Angi qoocca:
 Makki angi "B" qeddi angi "1" xigo
 Angioobbi duuha'a:
 Lamem anguwam aad
 Angi qoocci usheexxoo beyyo:
 Qeddi angi daaphphisaanchi maxxaa'l hanenne
 Angi mikmikaato:
 Qeddi daaphphi saanchi maxxar makki "B" angi lob maxxarinne haarimma
 Orachchi/illi mikmikaato:
 Bee'e

6. seela
 Angiqoocca:
 Makki angi "C" qeddi "S"
 Angi oobbi duuha'a:
 Makkika qeddanne qeddika odimiim
 :Angi qoocci usheexxoo beyyo:
 Qeddi angi wodane
 Angi mikmikaato:
 Makki "C" angi qeddi angi wodanne lasonnee illagennee heekkeessimma
 Orachchi/illimikmikaato:
 Bee'e

7. Laabaraatoore 'e/yakixxi mine
 Angi qoocca:
 Lamem anginnem "L"

Angi oobbi duuha'a:
 Biiranne
 Angi qoocci usheexxoo beyyo:
 Mat ille hanenne
 Angi mikmikaato:
 Lamom "L" hananne issimminne anguwwa ille hanenne issaa do'isimma
 Orachchi/illi mikmikaato:
 Mat ille xinbiiphphisimma

8. Bukke'ooma
 Angi qoocca:
 Lamem anginnem "L"
 Angi oobbi duuha'a:
 Makki anga qeddanne qeddi anga odim makkanne
 Angi qoocci usheexxoo beyyo:
 Biqenne oyyara hanenne
 Angi mikmikaato:
 Makki anga illagennee lasagennee
 Orachchi/illimikmikaato:
 Bee'e

9. Awwaaxximma
 Angi qoocca:
 Mat anginne "h"
 Angi oobbi duuha'a:
 woronne
 Angi qoocci usheexxoo beyyo:
 Biq illagenne
 Angi mikmikaato:
 Do'isimma
 Orachchi/illi mikmikaato:
 Bee'e

10. Qoodamimma

Angi qoocca:

Lamem anginnem “S” xigo

Angi oobbi duuha’a:

Gudaanchonne

Angi qoocci usheexoo beyyo:

Miinenne

Angi mikmikaato:

Daaphphi saanchi maxxarinne mine nakkaa “S”
te’im “g” xig mare’e baximminne biq dillissimma

Orachchi/illi mikmikaato:

Bee’e

**Losixxi Ontiinse Egeramoo Dabachchu-
wwa**

Losisaanchi ka losixxanne losaan uww amu ko-
bi’lishshuwwisinne ixuwwi gaqqi lam mare’uw-
wa baxamoo’isina gaafaassehe. Kannii woroon
finatamu imsina lam mare’uwwi danaam ko-
bi’lishshi iheena xanoo keeno.

1. Kasharat muransimma = timaatima
2. Meentichcho + adila = Adilatte
3. Kashara + kitaaba = Iskirpito’o
4. Heemachcha + lugumo/woroon = Hafa
5. Horoore + Beero’o = wona
6. Gooncho + aagisimma/quba’a = Aro’o
7. Meentichcho + aagisimma/quba’a = Are
8. Qadaalla + agishsho + muransimma = Tuma
9. Gooncho + xale’e = mine issubee’ane
10. Meentichcho + xale’e = Idoota afobe’etane

Usheexxat Sadeento

Dee'ooma

Ka Usheexxatiinse Egeramoo Mishshuwwa

Losaan ka losa'n lasage:

- » Orachchi dee'oom mahooma imsinne caak-kisamookko
- » Orachchi dee'oom hagalluwwa fintamookko.
- » Orachchi dee'oom qooccamoo mashka'aa orachchi dee'ooma hinkid hoo'lamimmi xanamooda'e Imsinne caakkisamookko.
- » Minaadab orachcho dee'oomina yoo hindiyyaato diraama'inne (lellinne) moo'isamookko.
- » Orachchi dee'oominne edanchi yoo mare'uwwa awwaaxximminne mare'I suuminne suu'm sono'i xuunsammi woccuwwa baxamookko.
- » Orachchi dee'oominne edanchi yoo mare'uwwa fintamookko.

Losa'n Qarximato: Illi Mare'uwwa

Ku losa'n qarxi losaan orachchi dee'oominne edanchi yoo mare'uwwa losixxamoo hane.

Ka losa'n qarxanne losaan usheexxat sadeentonne hinch mare'uwwa la'amoorachchidee'oo'ma mare'uwwa losixxamoo'isa issehe. Mare'uwwa moo'isamoo ammane mare'ooma angi qoocca, angi oobbi duuha'a, angi qoocci usheexxoo beyyo, angi mikmikaato, illikaa orachchi mikmikaato danaamisa awwonnehe.

Losa'n Qarxi Lamo: Macceesimma (Moo'imma)

Qanannaaxxi Illage

Qanannaaxxi illaqqi xa'michchuwwi dabachchi qanannaatonnee usheexxaxxi annanni baxxanchuwwanne daba'loohan ihubikkina losaan orachchi dee'oomina yoo hindiyyaato atwonnimmina gudaakkoohane. Eebikkinam qanannaaxxi illage qanannaaxxi'illaqqi xa'michchuwwa Imsinne hinca'a'lakka'a losaan baqi baqamaa anga edamoo'i sina gaafaassehe.

Losixxi Matiinse Egeramoo Dabachchuwwa

1. Qanannaatonne lamar orachchi dee'oom hagallawwi fintamaakko.
2. Orachchi dee'oom mashka'uwwi manni qooccamoo hawwojja, uumo'i daaffuwaa mashka'i la'amoobee duuha'inne orachchi dee'i ihaa qaramimmaa.
3. Haareechchisimma yimmi orachchi dee'uw-wiaa annanni annanni hara'mato issimminne hawwojja sholliissimma yimma.
4. Qaramimmiinse illage orachchi dee'oom qooccancha yimmi lam fooroo'm ammane ammane afoo annanni daaffuwinnette; lamfooroomane dimbisoo agga lonsakka'a agimmi mashka'inne mullikeeninnem qaramoo ciil orachchi dee'i ihaa qoramimma yimma.
5. Orachchi dee'oomina mashka'I iheena xanookkok manni qooccoo daaffuwaa boombi xooqimma, qofit beyyiinse ubimma, kaame daafo, dirsa, gii'l daafoomk.

Losixxi Lamiinse Egeramoo Dabachchuwwa

1. C	3. B
2. A	4. D

Losixxi Sasiinse Egeramoo Dabachchuwwa

Ka losa'n qarxanne hincoo atoorachchi xa'mich-chuwwi dabachcha losaan gaalchi atoorachchi misha shooto'amaakkoohane. Ka losa'n qarxi horoor sawwit losaa'n atoorachchi xanato fuu'lisimmi ihubikkina hundem losaan mat firisinne anga edamoo'isaa uwwamu horoor woshshiinse biiranne firamoobee'isaa kore egeramaa atooraramoo'isa kullehe.

Losa'n Qarxi Saso: Wocimma (Caakkisimma)

Losixxi Sooriinse Egeramoo Dabachchuwwa

Losisaanchi ka losixxanne losaan uwwamu mare'uwwa bikkoo sagalluwwa awwaaxximminne ixuwwi gaqqi xuunsammi woccuwwa baxamoo'isina gaa faassehe.

Losixxi Ontiinse Egeramoo Dabachchuwwa

1. Kollisinne Moo'oo bee'ane

Angi qoocca:

Mat anginne boqqi “g”

Angi oobbi duuha'a:

woronne

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

Illi illagenne

Angi mikmikaato:

Maxxaalluwwi ludo ille illage issaa makkannee

Orachchi/illi mikmikaato:

qeddanee ayyara ganimma

2. Moo'immaa macceesimmaa hoogimma

Angi qoocca:

Makki anginne “ny” qeddi anginne “2” xigo

Angi oobbi duuha'a:

Makki anga qeddanne qeddiangaodim woronne

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

Qeddiangi illenne makkiangi maccenne

Angi mikmikaato:

Qeddiangi illenne issaa aad boqqisimma makki anga maccii yabura woraa yabura usheexxisinna

Orachchi/illi mikmikaato:

Illi ximbiiphphisimma

3. Wocimma

Angi qoocca:

Mat anginne duuqisimmi mare'e

Angi oobbi duuha'a:

woronne

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

yaba'l illagenne

Angi mikmikaato:

yabu'l illage issa lob maxxaara muli maxxaalluwwa hanenne xaxa'aa'imma

Orachchi/illi mikmikaato:

yabur anga awwonaa mikmikookko.

4. Hawwo

Angi qoocca:

Lamem angim “sh”

Angi oobbi duuha'a:

Makka qeddanne qedda odim makkanne

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

Biq illagenne ayyara hanenne

Angi mikmikaato:

Lamem anginnem kor kore do'o baximma

Orachchi/illi mikmikaato:

Bee'e

5. Do'ixxa

Angi qoocca:

Mat anginne “sh”

Angi oobbi duuha'a:

Aad

Angi qoocci usheexoo beyyo:

Mii'n shiienne

Angi mikmikaato:

Iimii andii winco'o ganimma

Orachchi/illi mikmikaato:

Bee'e

6. Han hanenne

Angi qoocca:

Lamem anginnem "g"

Angi oobbi duuha'a:

Lamem anguwwi aad

Angi qoocci usheexoo beyyo:

Biqenne

Angi mikmikaato:

Bee'e

7. Maccina tamo mu'uta

Angi qoocca:

Mat anginne "X"

Angi oobbi duuha'a:

Biiranne

Angi qoocci usheexoo beyyo:

Maccenne

Angi mikmikaato:

"X" anga maccii laso issimminne iim boqqisimma

Orachchi/illi mikmikaato:

Bee'e

8. Hantululoo Xaqasha (wilchera)

Angi qoocca:

Lamem anguwwinne "s" ee "g" xigoo

Angi oobbi duuha'a:

Illagenna

Angi qoocci usheexoo beyyo:

Godabonne

Angi mikmikaato:

Godaphphi midaado midaado anga foocukkuuyya "s" illagenne bidiqaa'imma

Orachchi/illi mikmikaato:

Bee'e

9. Kiraancho (sikko) mat angaa gudumo bakkishshi amadamoohane.

Angi qoocca:

Makki anga "B" qeddinne odim "S"

Angi oobbi duuha'a:

woronne

Angi qoocci usheexoo beyyo:

Gudu'm lugumonne

Angi mikmikaato:

Makkika "B" anga gudu'm lugumonne (kiki/ woronne issimminne qeddika "s" anga aad xishshaa'imma

Orachchi/illi mikmikaato:

Angi mikmikaato awwonaa gudumshiienne boqqookko. Dee'oo'misinne mare'oo'm duuha'I dabassameena xanoocko. Qeddoom qeddi lokkanne tti ihulas mare'oom qeddanne baxoohan ihaa makki lokkonne tti ihulas makkanne ihookko.

10. Qadaalli bicco (keen)

Angi qoocca:

Mat anginne "1" xigo

Angi oobbi duuha'a:

Aad

Angi qoocci usheexoo beyyo:

Godaphphi illagenne

Angi mikmikaato:

Daaphphisaanchi maxxara aad qubaa'aa qeddanne makkannee heekkeessimma

Orachchi/illi mikmikaato:

ille ximbiiphphookko Losixxi Lohiinse Egeramoo Dabachchuwwa Ka losixxanne losaan hanqo'i xumbi kuraanchoo fayyao'o'm mixxeechchoo, xumbi kuraanchoo orachchi dee'a, orachchi dee'i abaroos, orachchi dee'i olla'i mk. hanqo'i haalato'o bikkaa baxamukkisa asso higisa mukkisa, hanqo'i mare'i suume awwaaxxamukkisa, kore egeramaa atooraramukkisa moo'lakka'a waaroo ammanina e'loo dabachcha uwwimminne gaafaasehe.

Losixxi Lamarinse Egeramoo Dabachchuwwa

Ka losixxanne losaan annanni annanni dabachchuwwi hinca'a'imma xanamookk ihaahimmi dabachchuwwoom kannii woroon yoohan kobi'loo te'im hincoohanee yamanwokko.

1. Ise iina uwwito'o (Iseyoo mare'i baxaa uwwimma yoomare'e biirii horoo'l kollonne issimma)
2. An isena uwwummo (mare'ooma horoorii biira issimme)

3. Kabbad beshichchina uwwukko (bishichcho yoo mare'e moo'isakka'a lasage k-bba da yoo maxx'aa'l fidala uwwimma yoo mare'e qeddiinse makkanne baximma)
4. Almaaz ixxuwwina uwwito'o (Al-maa z yoo maxx'aa'l fidala moo'isaa uwwimma yoo mare'e qeddiinse makkanne edakka'a edakka'a baximma)
5. Losisaanchi losaanina uwwukko (losisaanchi yookkokaa losaanchi yookkokaa mare'e baxaa uwwimma yoo mare'e edakka'a edakka'a baximma)

Usheexxat Honso

La'ammi Artistuwwi Heechchi Aganna

Ka usheexxatiinse Egeramoo Mishshuwwa

Losaan ka losa'n lasage:

- » Annanni annanni la'ammi artistuwwi heechchi aganna qoossimminne baxxanchi beshshuwwina imsinne karamookko.
- » Artistuwwi mahoomaa hagalluwaa imsinne caakkisamookko.
- » Artistiulli lichchina yoo awwaaxxi bikkina gaalchinne atoorarimminne baxxanchi beshshuwwina Ims-inne caakkisamookko.
- » Macceesimma xanamoobee artistuwwi heechchi aganna hinca'aamookko
- » Artinnee artistinne edanchi yoo mare'uw-waawwaaxximminne mare'I suu'm sono'o sheeqqaramookko.
- » Artinnee artistinne edanchi hee'oo mare'uwwa fintamookko.

Losa'n Qarxi Mato: Illi Mare'uwwa

Ku losa'n qarxi losaan uumo'o artistinne edanchi yoo mare'uwwa losixxamoo hane.

Ka losa'n qarxanne losaan usheexxat honsonne hincu mare'uwwa mulli la'amoo la'ammi artistuwwi heechchi aganna caakkisoo mare'uwwa losixxamoo'isa issehe. Mare'uwwa moo'isamoo hare mare'ooma angi qoocca, angi oobbi duuha'a, angi qoocci usheexxoo beyyo, angi mikimikaato, illikaa orachchi mikmikaatoo danaamisa laseessehe.

Losa'n Qarxi Lamo: Macceesimma (Moo'imma)

Qanannaaxxi Illage

Qanannaaxxi illaqqi xa'michchuwwi dabachchi qanannaatonnee usheexxaxxi annanni annanni baxxanchuwwannee daba'loohan ihubikkina losaan la'ammi artistuwwi bikkina qooroo'm baxxuwwina yoo hindiyyaato atwonnimmina gudaakkoo hane. Eebikkinam qanannaaxxi illaqqi xa'michchuwwa mare'i suumine hinca'a'lakka'a losaan la'ammi artistuwwa qooroo'm baxxuwwi bikkinaa la'amookkokaa ixuwwina labukokaa caakkisamoo'isina gaataassehe.

Losixxi Matiinse Egeramoo Dabachchuwwa

1. Heeruulli mectir artist looreet Afaworqi Takile qooroo'm baxxuwwa yimmim misil baxo, mastawoxxi baxo, qalama labimma, annanni qoocuwwa baxaakko.
2. Bii'l diinat dabassamoohaare sas xibbi kum birina biteesoommoyyo yaa shumo'ina higisaakko misil "Masiqalli fiita" yamamookko.
3. Artist Afaworqi Takile ongi qooroo'm baxxuwwinne uullina lobakat heer uulli qaaphphi irfo'uwwa siidakko'ookko: agananne Itophphe'i qalaanja saqalamoo'isa issakko'is, Akisu'm hawullita dabaroo komii te'i ihukka'a hawwilit daba'loo'isa issakko'is Afriiqqi mannanne afamhee'ukki ciimo'i misil baxxuwwinne heer uulli minaadabina la'isakko'ookko.
4. Heer uulli meetir artisti Afaworqi Takile maandiisoomaa sawm losanoo uullisakko'ok angi qooroo'm losano asheerakko bikkinatte.
5. Heer uulli artisti Afaworqi Takile luxxekaa la'm gaba'l losanoo losakko'ok issi qaramakko Ankobar beero'onnente.
6. Artisti Afaworqi Takile oosoomma'n ammane misil xanato caakkisakkamok losakkam daftarannente, woraqatanne, gortannanne mk.

annanni annanni misilluwwa baximminnetti hee'ukko.

7. Heer uulli meetir artisti Afaworqi Takile 1954 H.D. inne Afriiqqi uulluwwi wolabbanina issamoo gubbaancha misilakko'ookko.
8. Heer uulli meetir artisti looreet Afaworqi Takile luxxeka issi gaqqeka (Egizibiishiina) fooqaa'akko'ok Addis Abbaba gudo'I minennette hee'ukko.

Losixxi Lamiinse Egeramoo Dabachchuwwa

1. Arta yimmi Ingiliiz sagar ihaa tiratoom qoorooma yimma.
2. Artisti annanni annanni angi qooroo'm baxxuwwa baxoo mancho.
3. Artanne te'im artistanne beyyamookkok: misilaancho, qalamala baancho, kadoohane, shimmoohane, annanni annanni qoocuwwa.
4. Arti te'im angi qooroo'm bax uullinaa manchinam uwwoo awwaad siixxo'i bu'o siidisookko; caabimminam awwaadookko, uulli iittom edookko.
5. Artisti minaadab uulli iitti hee'oo'isina issamoo qooroo'm baxxuwwi liiransimminne, uulli iittibikkina kadimminne, annanni annanni qoocuwwi baxxuwwi aganna higinimminnette.

Losa'n Qarxi Saso: Wocimma (Caakksimma)

Losixxi Sasiinse Egeramoo Dabachchuwwa

Losisaanchi kalosixxanne losaan uwwamu mare'uwwa bikkoo sagalluwwa awwaaxximminne ixuwwi gaqqi xuunsammi wocuwwa baxamoo'isina gaafaassehe.

1. Labimma (Mi'n qalama)

Angi qoocca:

Mat anginne "B"

Angi oobbi duuha'a:

Biiranne

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

Illagenne

Angi mikmikaato:

Aadii iimii heekkeessimma

Orachchi/illi mikmikaato:

Bee'e

2. Labimma (misilina)

Angi qoocca:

Angi "ha"

Angi oobbi duuha'a:

Biiranne

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

Biqenne

Angi mikmikaato:

Aadii iimii heekkeessimma

Orachchi/illi mikmikaato:

Bee'e

3. Labimma (Kobe'i qalama)

Angi qoocca:

Makki angi "S" qeddik "g"

Angi oobbi duuha'a:

Biiranne

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

Makkikaaad qeddika iim yaburanne

Angi mikmikaato:

Makkinne "S" qeddi anginne angi oobba fii'imma

Orachchi/illi mikmikaato:

Gaanji anga awwonaa heekke'ookko

4. Labimma (Horoo'l te'im orachchi qibaata)

Angi qoocca:

Lamem anginnem "S" xigo

Angi oobbi duuha'a:

Illagenne

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

Biqenne

Angi mikmikaato:

Lamem anguwam angi oobbinee edansaa heek-keessimma

Orachchi/illi mikmikaato:

Bee'e

Losixxi Sooriinse Egeramoo Dabach-chuwwa

(Qibaatooma illan ihulas mare'iinse lasonne ille tafimmi, horoo'lan ihulas ee'isinnem horoore tafimmi hasisookko)

1. Kadimma

Angi qoocca:

Makki anginne "V" qeddinne "g"

Angi oobbi duuha'a:

Makki woronne qeddikiim

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

Biqenne

Angi mikmikaato:

Makki "V" angi qeddannee makkannee heekkeessimma

Orachchi/illi mikmikaato:

Illin"m" angi mikmikaato awwonaa

2. Labimma/Misilina

Angi qoocca:

Makki angi "l" qeddik "g"

Angi oobbi duuha'a:

Lamem anguwim woronne

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

Biqenne

Angi mikmikaato:

Makkik "l" angi qeddik angi oobbanne ayyara dillissimma

Orachchi/illi mikmikaato:

Bee'e

3. Cababimma

Angi qoocca:

Lamem anginnem "S" xigo

Angi oobbi duuha'a:

Makki angi qeddanneqeddi angi odim makkanne

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

Biqenne

Angi mikmikaato:

Maxxaalluwwa ayyaranne chebbaa'imma

Orachchi/illi mikmikaato:

Bee'e

4. Qoocuwwa

Angi qoocca:

Lamem anginnem "q"

Angi oobbi duuha'a:

Lamem anguwwikim biiranne

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

Biqenne

Angi mikmikaato:

Lamim "q" anguwwi biqenne issaa huxiisakuuyya aad dilliissimma

Orachchi/illi mikmikaato:

Bee'e

*Losixxi Ontiinse Egeramoo Dabach-
chuwwa*

Ka losixxanne losaan mare'uwwi aagukkinne tirato losaan xuunsammi woc sawwite qoossamu mare'uwwa ixuwwi gagim moo'isimma xan-amoobikkina annannichchi xuunsammi woc amadu sawwite caakkissehe.

*Losixxi Lohiinse Egeramoo Dabach-
chuwwa*

Ka losixxi horoor sawwit losaan hinkid naqaasha, hanninse siidamooda'e, hinkid wixxaa'amooda'ee hinkid mare'i suuminne irpoorta hincaa'amoobikkina losixxoom horoor sawwite tungisimmina mat mat kobi'lishshuwwa uwvimminne hinkid baxamooda'e moo'issehe.

Usheexxat Tommo

Gixo'o

Ka usheexxatiinse Egeramoo mishshuwwa

Losaan ka losa'n lasage:

- » Gixo'I mahoomaa horoor haalato'uwmaa Imsinne caakkisamookko.
- » Saga'l suumee Imsinne gixo'uwwi lambe'enne yoo mateeyyoomaa annannaatoo Imsinne fintamookko.
- » Annanniannanni gixo'uwu Imsinne hincaa'amookko.
- » Gixo'onne edanchi yoo mare'uwua awwaaxximminne xuunsammi woccuwua mare'i suu'misono'inne sheeqqaramookko
- » Gixo'inne edanchi yoo mare'uwua fintamookko.

Losa'n Qarxi Mato: Illi Mare'uwua

Ka losa'n qarxi losaan gixo'inne edanchi yoo mare'uwua losixxamoothane. Ka losa'n qarxanne losaan usheexxaxxi tommonne hincu mare'uwua mullila'amoo gixo'o caakkisoo mare'uwua losixxamoo'isa issehe. Mare'uwua moo'isamoo ammane angi qoocca, angi oobbi duuha'a, angi qoocci usheexxoo beyyo, angi mikmikaato, illikaa orachchi mikmikaatoo danaamisa laseessehe.

Losa'n Qarxi Lamo: Macesimma (Moo'imma)

Qanannaaxxi Illage

Qanannaaxxi illaqqi xa'michchuwwi dabachchi usheexxaxxi annanni annanni baxxanchuwwanne

daba'loohane. Eebikkinam la'amookkoka labuk-kisinne dabaramoo'isina gaafaassehe

Losixxi Lamiinse Egeramoo Dabachchuwua

1. Gixo'I doo'lammi sagalluwua te'im mare'uwua uxakka'a axisakka'a asso higisimmi qoorooma.
2. Mare'i suu'm gixo'I doo'lammi nuur yoo mare'uwua hincoohaninaa saga'l suu'm gixo'I odim doo'lammi sagalluwwinne hincaa'imma.
3. Mare'i suumii saga'l suu'm gixo'i mateeyyoom lamim asso higisimmina awwaadimma.
4. Gixo'i mare'i suuminne giximmi xanamookkok nuur yoo mare'i, hanqi ihaakoo mare'uwua awwaaxximminne asso higisimminnette.
5. Mare'i suu'm gixo'i haalattuwwi caakkaa sholle'aallannem moo'amoo mare'e awwaaxximmi, annanni suu'm xanat hee'immi orachchi mikmikaatinne asso higisimma xanimma, mare'i suu'me awwaaxxoo minaadaphphi heechchi qaanqa la'imma, beyammaa beyyamu bee mare'i caakkishsha danaamisa la'imma, hanqo'isa illi kmikaato awwaaxximmaa.
6. Mare'i suumiinse mullek mare'i suume awwaaxxo minaadaphphi suumee heechchi qaanqa erisa la'immi hasisookko. Hanaan xa'michchi ontina hincu caakkishsha danaamisa la'immi lobakata awwaadookko.

Losa'n Qarxi Saso: Wocimma (caakkisimma)

Losixxi Sasiinse Egeramoo Dabachchuwua

Loisaanchi ka losixxanne losaan uwwamu

mare'uwwa bikkoo sagalluwwa awwaaxximminne
ixxuwwi gaqqi xuunsammi woccuwwa baxam-
oo'isina gaafaassehe.

Losixxi Sooriinse Egeramoo Dabach- chuwwa

1. Liirancha

Angi qoocca:

Lamem angam bidiqaa'imma (lamem anginnem
“g”)

Angi oobbi duuha'a:

Lamem angam woronne

Angi qoocci usheexxo beyyo:

Biqenne

Angi mikmikaato:

Iim biqenne angi oobba fii'imma

Orachchi/illi mikmikaato:

Illi mishqookko

2. Kichchechcha

Angi qoocca:

Makki angi tomtoommaa “S”

Angi oobbi duuha'a:

Woronne

Angi qoocci usheexxo beyyo:

Qeddi biqenne

Angi mikmikaato:

Do'isimma

Orachchi/illi mikmikaato:

Illi xingirookko (kichchechchi mare'e moo'isim-
ma)

3. Angi lachcha

Angi qoocca:

Lamem angim “g”

Angi oobbi duuha'a:

Lamem angim woronne

Angi qoocci usheexxo beyyo:

Biqenne

Angi mikmikaato:

Iim biqenne angi oobba fii'imma

Orachchi/illi mikmikaato:

Illi mishqookko

4. mixano

Angi qoocca:

Lamem angim daaphphisaanchi maxxar (“1”
xigo)

Angi oobbi duuha'a:

Woronne

Angi qoocci usheexxo beyyo:

Gaanjenne

Angi mikmikaato:

Aadii iimii dabaransakku'uuyya dilliissimma

Orachchi/illi mikmikaato:

Gaanji iim xabbaa'imma

5. Summimma

Angi qoocca:

Lamem angi amaxxamu daaphphisaanchi lambe'i
 (“ha”)

Angi oobbi duuha'a:

Makkik qeddanne qeddik woronne

Angi qoocci usheexxo beyyo:

Biqenne

Angi mikmikaato:

Lamem maxxalluwuwim shosholooqanne han
hanenne issimminne biqenne issaa illagenne
gafe'imma

Orachchi/illi mikmikaato:

Bee'e

6. *Lonsaa (Geejjisaa)*

Angi qoocca:

Lamim angikim daaphphisaanchi maxxaraa bidiqaa'imma ("L")

Angi oobbi duuha'a:

Gudaanchonne

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

Biqenne

Angi mikmikaato:

Lamem angi lob maxxaraa daaphphisaanchi maxxara edansaa annannissimma

Orachchi/illi mikmikaato:

Lophphisinne illi mikmikmikaato annanni ihookko

7. *Duuha'a*

Angi qoocca:

Lamem angim "sh"

Angi oobbi duuha'a:

Makka qeddanne qedda makkanne

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

Biqenne

Angi mikmikaato:

Kolli do'o

Orachchi/illi mikmikaato:

Bee'e

8. *Qoocca*

Angi qoocca:

Qeddi anginne "a"

Angi oobbi duuha'a:

Qeddanne

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

Biq illagenne

Angi mikmikaato:

Huxiisukkuuyya aad dilliissimma

Orachchi/illi mikmikaato:

Bee'e

9. *Iho'o*

Angi qoocca:

Lamem anginnem "k"

Angi oobbi duuha'a:

Aad

Angi qoocci usheexxoo beyyo:

Biq illagenne

Angi mikmikaato:

Illagennee lasagennee

Orachchi/illi mikmikaato:

Bee'e

Losixxi Ontiinse Egeramoo Dabach-chuwwa

Losaan gaalchanne ihamaa baxamookko yamamu dabachchuwwi:

1. Mat xigonne angi qoocca baxoo mare'uwwa xanamooyyo, shigigaa'ohane, heemachcha, qophphano; hanqa, eeyya, hashish, aalo'o, baaxiilo, wocimma... mk. Ku keenii mulli keenim daaphphisaanchi maxxale'inne baxamoo mare'uwwa qaasho'ansimminne annanni annanni xuunsammi woccuwwa baxameena xanamookko.
2. Onti xigonne angi qoocci baxameena xanamoo mare'uwwi: Anga aphphisimma, ililimma, ogora uullimma, xeenaa, haqqa, karximine, oota, anna, ama...mk.
3. "g" angi qoocci baxameena xanamoo mare'uwwi: Gaambeella, gadaama, shudaaama, haxuulla, murimma, liirancha, waa'a, jeennata, Goojjama, Gondora, kollo, awwaaxximma, gixoo...mk.
4. "s" angi qoocci baxameena xanoo mare'uwwi: Shaah'e, woxa, caata, aduuncho, haraassimma, (angi haraaroominne xale'e) faabiriika hasisoo-hane (important) yookkoka caakkisimmina) maastiika, mk.

5. Tomtoomu angi te'im "s" angi qoocci baxam-
eena xanoo mare'uwwi: sabimma, hoo'lamim-
ma, motora, saykiila, kobe'e, baxo hoogaancho,
gammala, akeekansimma, daabbo'o, gatisimma,
iiqimma, kaame'e....mk.

Losixxi Lohiinse Egeramoo Dabach- chuwwa

Losaan gaalchanne ihamaa xig 1-10 afeebe'ee
Hadiyyis maxxaa'l fidalluwwa Ims mare'uwwa
te'im hanqo'i mare'uwwa (classifiers) wixx-
aa'amaa ixuwwi daftaranne kitaaba moo'isa
issehe. Awwonaahim kitaabamu mare'uwwa
edansimminne annanni annanni assi yoo lellu-
wwa hincaa'amoo'isa issehe. kannonne mare'e
awwaaxxamukkisa, illi mikmikaato, wo'm asso
higisamukkisa keenamookkoo hanqo'i dabachcha
uwwehe.